

שנות חיים

מכתבים ויומנים מבית היינו

מהשנים תנש"א-תשנ"ב

*

תשורה

משמחת נישואין

של

יוסף יצחק ושרה רחל שי'

גאנזבורג

כ"ה אדר א' ה'תשפ"ד

פתח דבר

בשבח והודאה להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו ובחסדו הגדול זיכנו בשמחת נישואי בתי היקרה שרה רחל תחי' עב"ג החשוב והנעלה הת' הרב יוסף יצחק שי' גאנזבורג, הנני בזה להגיש לידידינו ומכרנו תשורה זו הכוללת מכתבים ויומנים שנכתבו ע"י תלמידי התמימים בעת שהותם בחצרות קודשנו בשנים תנש"א-תשנ"ב (וזה בהמשך לקובץ "שנות חיים" חלק א' שהו"ל אשתקד לכבוד שמחת הבר מצוה של בנינו היקר התמים יעקב ישראל שי').

מקובץ זה (וקודמו) עולה האווירה המיוחדת ששררה ב-770 באותם שנים: החיים סביב הרבי; ה"קאך" בדברי הרבי; החיים ב-770 (התוועדיות של המשפיעים בזמנו וכו'); חיי התמימים בינם לבין עצמם; הקורה בשכונת המלך בכלל ועוד ועוד. בעיקר ניתן לראות איך כל אחד מנקודת מבטו, מבטא את השמחה והתשוקה לשהות בד' אמות של בית רבינו באותן "שנות חיים".

וזאת למודעי: ישנם דברים שנכתבו בזמנו מפי השמועה, ויתכן שלאחר מכן נמצאו הקלטות מדוייקות וכו'. כמוכן שיש להתייחס למקור הברור.

*

התודה והברכה לכל ידידנו, מכרנו ובני משפחתנו אשר הואילו לבוא, מקרוב ומרחוק, ליטול חלק בשמחה, ולברכנו ואת החתן והכלה מקרב לב. כל המברך מתברך בברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר.

*

יהי רצון שמשמחה זו נזכה לשמחת הגאולה האמיתית והשלימה בבנין בית המקדש השלישי וכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בראשנו, תיכף ומי"ד ממ"ש.

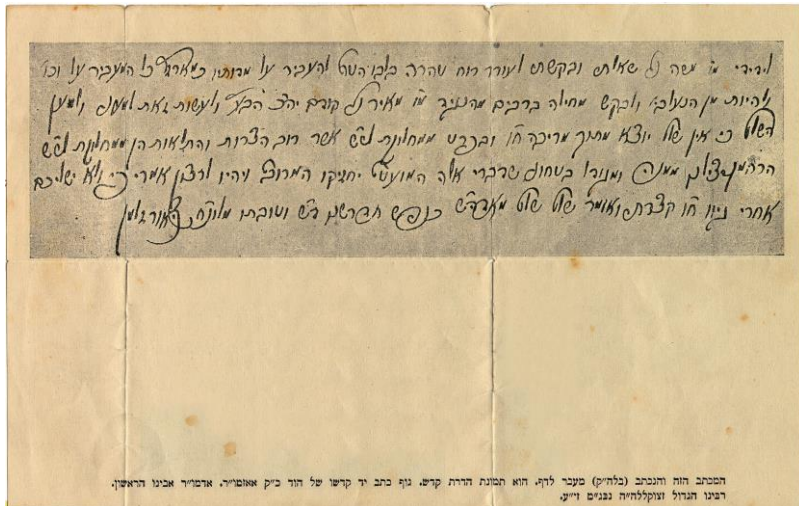
שניאור זלמן בן הגה"ח הרב ישעיהו הרצל

התשורה שחלוקה בחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א

באמצע סעודת החתונה של הרבי, בי"ד כסלו תרפ"ט, שעה שהסיבו המסובים ליד השולחנות הערוכים, ציזה הרבי הריי"צ לאחד מתלמידי התמימים, לחלק בשמו, לכל אחד ואחד מהמסובים, תשורה מיוחדת:

גיליון שנכפל לשלושה חלקים. מצדו האחד של הגיליון נדפס צילום "תמונת הדרת-קודש. גוף כתב יד קדשו של כ"ק אדמו"ר. אדמו"ר אבינו הראשון. רבינו הגדול זצוקלה"ה נבג"מ זיי"ע", ומצדו השני, כלפי חוץ, נדפסו שלושה צילומי קטעים קטנים, האחד - כתוב בלשון הקודש - אף הוא בגוכי"ק של אדמו"ר הזקן. השניים האחרים נכתבו ברוסית על-ידי אדם אחר.

לגיליון זה צורף גיליון נוסף שנכפל לשנים: מצד ימין נדפס צילום מכתבו של הרבי הריי"צ - הכתוב בכתב ידו של אחד המזכירים וחתום בגוכי"ק של אדמו"ר הריי"צ - בו הוא מודיע כי מכתב של אדמו"ר הזקן שראה לכבד בו "את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק. . אשר סגולה יהי לכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר, בתוככי ידידינו אני"ש, ד' עליהם יחיו, וכל מחבבי תורה יחיו". בצד השמאלי של הגיליון, נדפסה פשר פתשגן הכתב - אף זאת בצילום כתב-ידו של אותו מזכיר - בו מפרט הרבי את הנסיבות בגללן שלח רבינו הגדול את מכתבו הנ"ל.

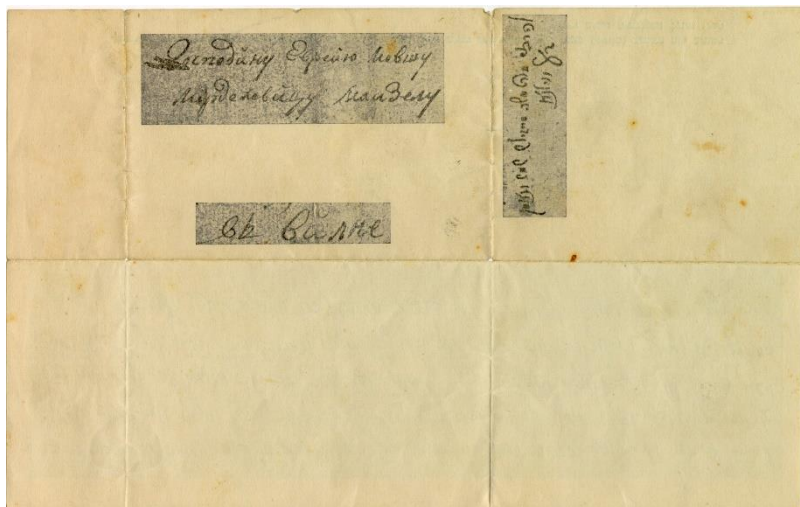

וזה לשון אגרת הקודש של כ"ק אדמו"ר הזקן:

"לידידי מוי' משה נ"י שאלתי ובקשתי לעורר רוח טהרה בלבו הטה' [ור] להעביר על מדותיו, כמארז"ל כל המעביר על וכו' ולהיות מן הנעלבי [ם] ולבקש מחילה ברבים מהנגיד מוי' מאיר נ"י קודם יה"כ הבע"ל [יום הכיפורים

הבא עלינו לטובה] ולעשות זאת למעני ולמען השלוי]ם] כי אין שלוי]ם] יוצא מתוך מריבה ח"ו ובפרט ממחלוקת לש"ש [לשם שמים] אשר רוב הצרות והתלאות הן ממחלוקת לש"ש [לשם שמים] הרחמן יצילנו ממנה ומגודל בטחוני שדברי אלה המעוטי]ם] יחזיקו המרובי]ם], ויהיו לרצון אמרי פי ולא ישליכם אחרי גיוו ח"ו, קצרתי ואומר שלוי]ם] שלוי]ם] מאדה"ש [מאדון השלום] כנפש תדרשנו ד"ש [דורש שלומן] וטובתו מלוני"ח [מלב ונפש חפיצה] שניאור זלמן".

בנוסף לחלוקת ה'תשורה' בעת החתונה, שלח הרבי הריי"צ 'תשורה' זו לכמה מחסידיו, וכלשון הרבי באחד ממכתביו: ". . אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר שלחו בתור מתנה לחסידים ואני"ש בקשר עם חתונתי".

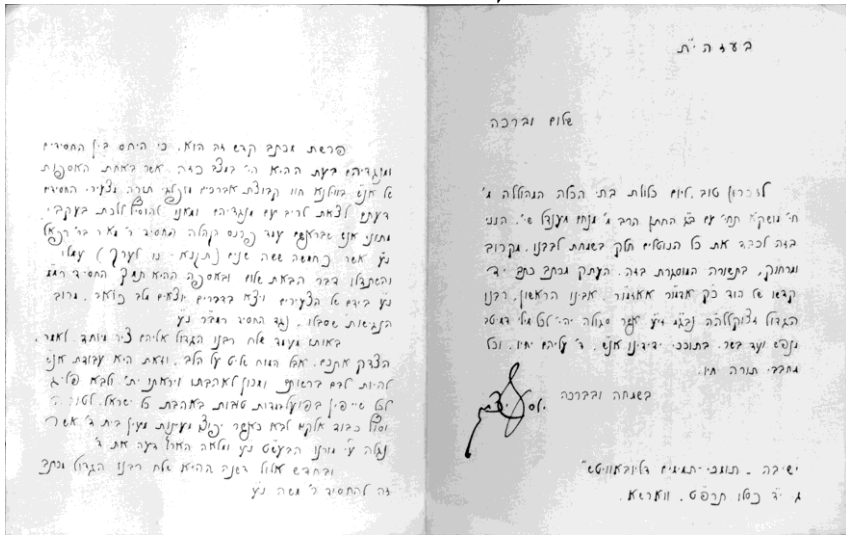
תרגום הכיתוב בצד ימין - בגוף כתב יד קודש אדמו"ר הזקן :

להרבני מו"ה מייזליש שמש ונאמן דק[הלת] ווילנא

שלוש השורות הנוספות משמאל, בשפה הרוסית, נכתבו על-ידי אחר :

לאדון יהודי משה מורדוכוביץ [בן מרדכי] מייזליש בוויילנא

מכתבו של הרבי הרי"צ שצורף לתשורה:

י"בעזהי"ת

שלום וברכה

לזכרון טוב, ליום כלולת בתי הכלה המהוללה מ' חיי' מושקא תחיי' עם בייג החתן הרב מ' מנחם מענדל שיי', הנני בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק, בתשורה המוסגרת בזה, העתק מכתב כתב יד קדשו של הוד כייק אדמו"ר אאזמו"ר, אבינו הראשון, רבנו הגדול זצוקללה"ה נבגי"מ זיי"ע, אשר סגולה יהי' לכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר, בתוככי ידידנו אנניש, ד' עליהם יחיו, וכל מחבבי תורה יחיו.

בשמחה ובברכה"

*

"פרשת מכתב קדש זה הוא, כי היחס בין החסידים ומנגדיהם בעת ההיא הי' במצב כזה, אשר באחת האספות של אנניש בוויילנא חוו קבוצת אברכים מופלגי תורה מצעירי החסידים דעתם לצאת לריב עם מנגדיהם ומאנו להוסיף ללכת בעקבי מתוני אנניש שבראשם עמד פרנס הקהלה החסיד ר' מאיר ביי"ר רפאל נייע אשר כחמשה ששה שנים (תקני"א-ני"ו לערך) עמלו והשתדלו דבר הבאת שלום, ובאספה ההיא תמך החסיד רמ"מ נייע בידם של הצעירים ויצא בדברים יוצאים מלב כואב, מרוב הנגישות שסבלו, נגד החסיד רמב"ר נייע.

באותו מעמד שלח רבנו הגדול אליהם ציר מיוחד לאמר הצדק אתכם, אבל המוח שליט על הלב, וזאת היא עבודת אנניש להיות לבם ברשותם ומכון לאהבתו ויראתו יתי', ולבא פליג לכל שייפין בפועל במדות טובות באהבת כל ישראל לטובה וסוף כבוד אלקים לבא כאשר יפוצו מעינות מעין בית ד' אשר נגלה עי"י מורנו הבעשי"ט נייע ומלאה הארץ דעה את ד'.

ובחדש אלול דשנה ההיא שלח רבנו הגדול מכתב זה להחסיד ר' משה נייע"י.

שנת תש"א

בי"ה, כ"ה כסלו תנש"א

קעת השעה 34: 1 בצהריים מתכוננים לשיחה אחרי מנחה לתפארת זקנים יכול להיות שכ"ק אדמו"ר שליט"א יחלק מטבעות מיוחדות "דמי חנוכה". יחידות (כנראה) לא היום!

ב-770 היו ביי"ט כסלו התוועדות גדולות, בלילה הראשון ר' יואל התוועד "בחובבים" עם הקבוצה. ב-770 היו כמה קבוצות (א) של פינסון ואבצן ור"ז גורארי ואברהם חן מנה"ח. רצו "קטעים" עם פינסון ואבצן. (ב) משה סלונים ועוד. (ג) מוצקין. שטערנבערג. (ד) קבוצת בחורים גדולה עם זרחי, שם הי' הכי מעניין, זרחי הי' שיכור כלוט רקד וקפץ על השולחן וכמעט נפל, תפסו אותו 10 בחורים שלא יפול.

למחרת בצהריים בשעה 3: 30 נערכה התוועדות ענקית ב-770 למטה [לפני מנחה – עפ"י הוראת אדמו"ר שליט"א] ישבו עשרות בחורים, הי' מה לאכול ולשתות והרבה משקה, הי' בזה "יחודיות" – כפשוט.

התוועדו עד שכ"ק אדמו"ר שליט"א חזר מהאוהל ב-45: 5.

אחרי מעריב כ"ק אדמו"ר שליט"א חילק תניאיות מ-15: 6 עד 10: 10 הגיעו המון אנשים נשים וטף כמעט כמו יו"ד שבת [אז חילק במשך 4½ שעות ועכשיו 4 שעות!].

כמובן שאח"כ דיברו ע"כ "מה הענין בזה" וכו'. חלק אמרו: שהתניא של יו"ד שבת הוא בשביל לימוד פרק תניא לפני התפלה, והתניא הזאת לחת"ת (הי' ע"כ רמז בהתוועדות בשבת) ולכן חילק ביי"ט כסלו כשמתחילים החת"ת.

אח"כ החלה התוועדות "רישמית" מ-11: 30 עד 1: 30. וואלבער מאהלי-תורה חזר חלק מהמא' די"ט כסלו (ר' יואל הי' בבור פארק). אח"כ דיברו כמה, פינסון ועוד, וגם ח"כ וולדמן (לשעבר).

היי קהל גדול כבר"ח כסלו וכו'. אח"כ ישבו קבוצות קבוצות (התוועדו: 1) זלמן ליברוב היי שיכור לגמרי צעק וצווח עד שניגש לרמקול וצעק "הרבי לא חי מסאלמי ודגים, הרבי חי מנח"ר שעושים לו. עוד מעשה א' והרבי חי שנה נוספת, מעשה א' שנת 90, מעשה נוסף שנת ה'91, מעשה נוסף 92, כך הלך ומנה השנים עד 120 והלאה ואח"כ סילקו אותו מהרמקול. (2) נחמן שפירא. (3) קבוצה תש"נ וקצת מתשמ"ט, התוועדות יפה מאוד שתו לרוב וכו'. התוועדו עד 8:00 9:00 בבוקר. יואל התוועד עד 8:00 – הוא חזר מבורו-פארק ב-2 והלך להתוועד עוה"פ עם "הקבוצה". היי לו הרבה מצב רוח להתוועד בצורה מיוחדת.

היו עוד קבוצות קבוצות של בחורים ואנ"ש.

ב-770 היו 2 שלטים גדולים א' על הפראמידה וא' בחוץ שעליהם היי מודפס:

התועדות חסידים רבתי

ייט כסלו אראנו נפלאות

"נפלאות'דיקע פארבריינגעס"

אח"כ בשבת התוועדו בליל שבת, ואח"כ התועדות של כ"ק אדמו"ר שליט"א. בוודאי ראיתם ר"ד וכו', אד"ש עורר חזק על חלוקת הש"ס, ישבתי במקום של מ. פרץ.

אתמול היי הדלקת נר ראשון ב-770, את זה כבר לא צריך להסביר לך.

ה"צפתים" הגיעו 218 איש כ"י. הרבה מהם התרגשו אתמול מהמחזה עד כדי דמעות (אתמול היי מראה כ"ק אדמו"ר שליט"א כמו בליל ה' דחנוכה שנה שעברה).

כל הנ"ל בקיצור נמרץ.

ה. ז.

* * *

בי"ה, ד' אדר תנשי"א, אראנו נפלאות

שלום וברכה

אתחיל ממך, בכללות שומעים ממך בשו"ט, שאתה לומד כדבעי ופועל ומשפיע גם על הכיתה הנמוכה ובוודאי שזה דבר גדול מאוד.

אך כעת זה לא הזמן לזה. ובחשבון פשוט, לא מספיק שנמצאים כאן שנה אחת, כי בשנה הראשונה רק מתחילים להריח מה קורה כאן, וכפי שראיתי על עצמי שבג' החודשים שאני כאן בי"ה, קיבלתי הרבה יותר מכל שנה שעברה (מה גם שהספקתי בנגלה ודא"ח יותר מכל שנה שעברה).

אני בטוח שכל הנ"ל פשוט אצלך ולא חידשתי לך דבר (ורק לעורר ע"כ), ומכיון שבדרך הטבע לא יכולים להיות כאן כל החיים והזמן מוגבל (אח"כ צריך לצאת לשליחות), לכן צריך לעשות את כל המאמצים להגיע לכאן, ואפ"י את"ל שהמשפיע, וההורים אמרו שצריך להישאר עד פסח לפחות, הנה חג הפסח מתקרב ובא 30 יום קודם החג.

אף אחד לא חולק שזה קשה מאוד וכו', בזבז זמן, כוחות ועוד הרבה מתח וכו', אבל צריך לעשות הכל כדי להיות כאן.

ובפרט שכעת עברנו ועוברים (ונעבור) תקופה נפלאה ב-770, הן מצד ההתוועדיות בש"ק שהם הרבה יותר בקול משנה שעברה, והן מצד המתנות שכ"ק אד"ש נותן, קונטרסים וכו'.

בט"ו בשבט נתן שטר של 5 דולר לכאו"א [עברו למעלה מ-6000 אנשים נשים וטף, ולפייז חילק במשך שעותיים וחצי למעלה מ-30,000 אלף דולר] וגם הוציא לתי פירות ט"ו בשבט וכו' וכו'. בודאי שמעת על כך.

דבר א' אני יכול לכתוב לך ברור, שאני הרגשתי באה"ק, וכמוני רבים שמתחילים להתרגל שם, "שיכול להיות באופן אחר" – מרגישים שאפשר גם אחרת – אפשר בלי להיות ב-770.

כשאני מדבר בטלפון עם מישהו מהארץ אני מרגיש שאנחנו לא משדרים על אותו "גל". אני בטוח שגם ההוא לומד שיחות, מא', ליקוטים וחושב הרבה על 770, אבל זה לא זה. גם אתה כשתבוא לכאן בקרוב, תרגיש זאת.

יש עוד הרבה מה להאריך בענין זה ולדוכתיה מיותר.

עכשיו אתחיל לכתוב מהנעשה כאן ואקוה שאספיק לפחות קצת. אני כותב בלי סדר, ואיתך הסליחה.

כיתתנו קבוצה תש"נ, מתאספת בקביעות פעם בשבוע ביום שלישי, כל פעם בדירה אחרת, לומדים שיחה מלקו"ש ואח"כ מתוועדים עם הרבה פארבייסן ומשקה, התוועדויות קצרות בד"כ. משתתפים לפחות 15 כ"י מכיתתנו שנצאים כאן.

בשבוע שעבר התקשר באמצע השיעור יענקי פרידמן ממלברון, הוא מגיע ל-770 בר"ח ניסן [אגב: אלי וולף הגיע מרוסיה, ויעקב ברון מגיע לפני פורים מארגנטינה עם דייוידסאן]

בש"ק האחרון הי' התוועדות לאייזנברג לרגל העליה לתורה שלו, בבית של בערל כהן היה מאוד יפה.

בקרוב צ"ל חתונה של שלמה ד. כנראה במגדל העמק, צריך לשמח שם. אולי תוכל לעשות משהו בזה.

בכ"ב שבט הייתה התוועדות מעניינת מאוד ב770 עם לייבל רסקין ממרוקו.

[שתי סיפורים שסיפר כתובים בבית חיינו, אבל עם כל הכבוד להם, הם הרסו את הסיפור, הסיפור עם הניגון של רחמנא דעניי. עד"ז הסיפור עם חדקוב ולייבל רסקין שהציץ מהוילון עי"ש. הווארט הוא, שהרבי שליט"א צעק בקולי קולות והניף חזק בשתי ידיו

לעבר ג' האנשים שישבו בצורה מזלזלת, ובכ"ז הרבי זעק לעברם, עד ששמעו באמצע הזאל הקטן את הצעקות].

באותה התוועדות ר' גרשון מענדל לא רצה לרדת מהשולחן והתגלגל כמ"פ עם ר' לייבל רסקין על השולחן.

ביום שני שעבר כ"ז שבט כשאד"ש יצא ממעריב, הפנה את ראשו לעבר ר' חיים פארו שעמד באמצע בית הכנסת בערך, ואמר לו "מזל טוב". זה היה נראה כיחס מאוד מיוחד.

ביום ג' שעבר כ"ח שבט הסתפר אד"ש (לפנ"ז הסתפר בכ"ג אלול). החידוש הוא שזה לא בליל חמישי כמו תמיד, אלא בליל רביעי (ואף שיש ליישב שבליל חמישי היה ר"ח).

ביום א' כ"ו שבט היה משהו בלתי רגיל בדולרים שאלמלא ראיתי זאת בעצמי הי' קשה לי להאמין, ולא פרסמו זאת בבית חיינו.

עבר א' ה"מספרים" ב-770, לא מוכר כ"כ וקשה לתאר אותו, אבל אתה מכיר אותו על הפנים, וניגש לאד"ש ואמר (ע"פ מה ששמעתי מאחרים והוא דיבר באנגלית): אני מאוכזב מהרבי והמשיך הלאה. אומרים שלא לקח דולר. מיד כשהלך (החלוקת דולרים הזאת היתה למטה ליד הארון קודש), הסתובב אד"ש והחל לחפשו והורה לקרוא לו בחזרה. עד שהגיע לקח משך זמן (עד שהבין מה רוצים ממנו), כשהגיע אמר לו הרבי בחיוך רחב: גם אני לא מרוצה מעצמי, א"כ אתה בחברה טובה [כ"ז ע"פ השמועה].

ותוך כדי דיבור הרים אד"ש ידו הימנית והניח על כתפו [של ה"מספר"] וטפח על כתפו פעמיים ואח"כ דחפו דחיפה של חברות...

הדחיפה נראתה די חזקה.

את הדחיפה ראיתי בעצמי, את החיוך לא, כי הייתי מאחורה.

יש לך ד"ש חס מאחיד ומכל החברה בתקוה להפגש כאן מה שיותר מהר. בברכת שמחה למעלה ממדידה והגבלה.

ה. ז.

* * *

ב"ה ער"ח סיון תנש"א

בכלל שמעתי שיש כמה שמקררים כל העסק של משיח וכו', ובאמת בל"ג בעומר שקיבלו כאן את ההוראה על "אנו רוצים משיח עכשיו" שלא יהיו שלטים וכו', ברגע הראשון אנשים נשאר פעורי פה וכו', אבל לא נראה לי שהורגש משהו שירד בענין של משיח בתהלוכה ובכל התהלוכות.

פה מהישיבה הסתובבו בחורים כל הל"ג בעומר יום ולילה במירון וחלקו את הדבר מלכות בענייני משיח, וביקשו מכולם שיבקשו משיח.

י. ת. אה"ק

שנת תשנ"ב

בי"ה, אור לר"ח אדר תשנ"ב

כאן המצב "גאנץ לעבעדיק", אומרים שהספרים מגיעים האט האט, עכ"פ יוצאים מחוץ להספרי שם, ובקרוב יגיעו לכאן. שיחות כמעט כל יום, כל פעם מיוחד מקודמו, ובעז"ה אאריך בלי"נ במכי לאחי.

נ.ק.

* * *

בי"ה ז' אדר א' ה'תשנ"ב

ביום ועש"ק כתבתי פתק לכ"ק אדמו"ר שליט"א ובו כמה בשו"ט מביקורי באה"ק, וא' מהם, שלאור הוראתו להוסיף בצדקה – חילקתי קופות צדקה לכל הטף דבני משפחתי כמתנה אישית. ובי"ה זכיתי היום למענה: כ"ק אדמו"ר שליט"א מתח קו מתחת למילים הנ"ל וסימן בצד הגיליון בחץ, ובסוף הפתק כתב וזלה"ק: "נת' ות"ח ויוסיף בשו"ט והזמ"ג אדר כפליים כו". וכן "אזכיר עה"צ".

בנוגע לחדשות כאן – אין לי מה להאריך, כי בוודאי אתם מקבלים את העיתון כפ"ח, ואולי גם בית חיינו (לכבוד עוזי...), דיברתי עם זושא שי' ואמר שהוא שולח לכם את כ"ז, ואת השיחות וכו' היו"ל, בקביעות, ולכן אין לי מה לפרט עוד בזה.

אלא "כמה מילים", בכללות ידוע לכם שהרבי שליט"א התחיל לומר בי"ה הרבה שיחות, (חלק הפסדתי בהיותי בביקורי באה"ק...). החל מט"ו בשבט, שאמר בערב ט"ו בשבט ויום א' לפני הדולרים, בליל ט"ו בשבט לאחרי תפילת ערבית בזאל הקטן שניהם היו קצרות, וכן במוצאי ט"ו בשבט אמר שיחה ארוכה ומפורטת להפליא ביותר, ומוסברת בטוב טעם ודעת, ממש כולם התפעלו ממנה! ניש כאלו שטענו שזה היה מאמר כעין שיחה,

ובמיוחד שנאמרה, ברובה, בעינינים עצומות – אך בשיחה מוגה מאותה התקופה ציינו "ראה שיחה (מאמר) ט"ו בשבט ש.ז." והרבי מחק את המילה "מאמר". ולאחרי שיחה זו נסעתי לאה"ק.

ביום א' אור לכ"ב שבט קודם תפילת ערבית הצביע הרבי לכיון הבימה באומרו לרילי"ג שתהי' שיחה אחרי מעריב ואכן הייתה שיחה שנאמרה בהתרגשות מעט. (הוזכר בין השאר שמות הילדות שנקראו על שמה).

ביום ב' מוצאי כ"ב שבט – נאמרה שיחה של כ-20 דקות, אח"כ הייתה חלוקת הקובץ כ"ב שבט במשך כחמש שעות, שבה הי' הרבי בשמחה, ועודד את השירה כמו בחלוקת כוס של ברכה של שמח"ת...

ביום ד' כ"ד אור לכ"ה שבט פנה הרבי לפתע לעבר הסטענדר כסימן לשיחה!!! השיחה הייתה מאוד שמימית ומפליאה ובמיוחד התחלתה "פותחין בברכה בגאולה האוהמ"ש תומ"י ממש ממש ממש!!!".

ביום ה' כ"ה שבט היתה שיחה ע"ד "וכתתו חרבותם לאיתים".

ביום א' כ"ח שבט הודיע באמצע החלוקה לר"י וויינברג שי ע"ד שיחה לאחרי מעריב, והיתה שיחה ארוכה לפ"ע.

ביום ג' אור לא' אדר א' היתה שיחה.

ביום ד' א' אדר"ר היתה שיחה.

ביום ה' ב' אדר היתה שיחה בה דובר, בין השאר, שכאו"א צריך לעשות כל מה שביכולתו שתהי' לו עשירות! אני הגעתי ביום ועש"ק, – לפני ההלווי של האשה מרת לאפיין הי"ד שנרצחה עקדה"ש ל"ע, וכ"ק אדמו"ר שליט"א יצא להלווי, וכמסופר בבית חיינו וכו'.

אתמול יום ב' מוצאי ו' אדר הייתה שיחה בה דובר על ז' אדר, ואח"כ כשירד למטה דיבר עוד כמה דקות ע"ד ההילולא של הרש"ג נ"ע, שיחה זו נאמרה בהתרגשות מעט, וכן היום בלילה ז' אדר

זכינו לשיחה ע"ד ז' אדר, והצפ"י לחודש ניסן שבו נגאלו. שלח נא ביד תשלח וכו'.

כ"ז כתבתי רק בראשי-פרקים את ימי השיחות, שב"ה זכינו לריבוי שיחות עד בלי די, ועד שאפ"י לא מתרגשים כ"כ מפני ההרגל והפשיטות!

ואכתוב בזה רק פרטים שלא כתובים בעיתונים. א) ביום רביעי בלילה, אור לכ"ה שבט הסתפר כ"ק אדמו"ר שליט"א. ב) ביום ש"ק פ' משפטים בעת שקראו לעולה לשישי קם כ"ק אדמו"ר שליט"א מכסאו כמתכוון ללכת לעלי' לתורה, ולאחרי שהריל"ג דיבר עמו – נשאר על מקומו עד סוף הקריאה.

בכלל ב"ה הרבי שליט"א מתחזק בבריאות באופן מיוחד! וממשי ראיתי בעיני את ההבדל הגדול בין קודם נסיעתי ואחרי חזרתי מאה"ק. וגם שמעתי שהרבי אמר לריל"ג שהוא מרגיש יותר טוב!!! ויה"ר שיה"י הלוך ומוסיף ואור!!! ובכלל הרבי נראה מאוד אופגעלייקט ושמוח.

בשבת האחרונה עורר הרבי שליט"א חזק ע"ד מרבין בשמחה והתבטא במילים מיוחדות ע"ד השמחה בעצמו ובלשמח אחרים, וכן בעת הניגונים עודד חזק בבי' ידיו הק'. ובמיוחד בעת ניגון ההקפות לרלו"צ ז"ל, שאותו התחיל ב' פעמים במשך ההתוועדות, א' לאחרי הסיפור עם יצחק שי' גנזבורג והב' לאחרי חלוקת המשקה.

נ.ב. מכיון שנתעכב משלוח המכתב, אוסיף בזה עוד חדשות, בליל ועש"ק לאחרי מעריב הייתה שיחה מבהילה ביותר, בה דובר בכאב לב ובצעקה – ובחלקה – קרוב לבכי – ע"ד הסיפור הנורא של קידוש-השם בפועמ"ש בהריגת האישה פעשא לאה לאפיין הי"ד. השיחה היתה דומה לשיחת כ"ח ניסן אשתקד, הן בטון והן בביטויים וכו', אלא, שהרבי שליט"א – טען ותבע – לא מהחסידיים אלא מהקב"ה, ולכן לא "נכנסו ללחץ", (השיחה נאמרה, ברובה, עם עינים עצומות).

כשיצא אחרי חלוקת הדולרים – לא עודד כלל לא בזאל למטה ולא למעלה.

ביום ועש"ק אחרי מנחה היתה שיחה בה הוזכר שוב הענין דקדוש ה', אך לא בכאב כבהנ"ל אלא אדרבה ע"ד שמחה.

בש"ק הי' מאוד שמח בתפילות וכן בהתוועדות, בניגון שיבנה עודד בחוזק עם ב' ידים ביחד, כשהוא מסתובב הן לימין והן לשמאל, בסיום ההתוועדות נתן מכוסו לשני הילדים שי' של לאפיין ע"ה (לאחר שהריל"ג הציגם) ואח"כ פנה לבעלה שי' ומזג לו ג"כ ואמר לו "ומחה הוי' אלקים דמעה מעל כל פנים בגאולה האמיתית והשלימה", ובעת הניגון עודד חזק לעברו של הבעל שי'.

א. מ.

* * *

ב"ה, כ' אדר א' ה'תשנ"ב

ברוקלין נ.י.

איזה חדשות: אתמול – ביום ראשון, עבר אח של ד. פ. שי' וביקש ברכה עבור המשפט שאחיו עובר בימים אלו ע"ד בניני השכונה. כ"ק אדמו"ר שליט"א ענה לו (תוכן – עפ"י השמועה): כשישמע לרבנים – תהי' לו ברכה!!!

וכן שמעתי שכתב עיתון א' שאל את הרבי בדולרים: מה המסר שלו לעולם ע"ד שנת התשעים. הרבי ענה: שהוא מל' צדי"ק – להתחזק בתומ"צ וכו'. הנ"ל אמר שזה המסר ליהודים, אך מה המסר לגויים? והרבי ענה: להוסיף בצדק ויושר, צדקה וכו'. כ"ז תוכן הדברים בלבד.

ההתוועדות שלשום היתה קצרה ביותר. הרבי נכנס ב-1:50 לערך, והיו שלש שיחות, הראשונה ערכה יותר מעשר דקות, השני' כעשר דקות והשלישית כמה דקות. בין השיחות עודד את השירה בחוזק.

סיום ההתוועדות ב-00:30!!! אך התוכן של השיחה האי היי בהסברה וכו'.

עוד דבר מפליא: בחודש זה עדיין לא ערך הרבי קידוש לבנה, במוצש"ק י"א אדר היי עננים שכיסו את הלבנה, וכן בימים שלאח"ז, וכמעט בכל יום מאחרי ליל פורים קטן (שהרבי חילק את הקונטרס קרוב לגי שעות – עד לשעה 10:00 – והיי בשמחה רבה – עודד כו"כ ניגונים בעת החלוקה והיי נראה מאוד אופגעליקט) עד אתמול בלילה בכל פעם היו מחכים לקידוש לבנה, אך לפועל – או שהיי מכוסה או שלא נראה הלבנה עד מאוחר בלילה.

שמעתי שלפני ש"ק עשו כבר לרבי צילום מהגמ' בסנהדרין (כידוע ההלכה – כשמקדשין אחרי ט"ו) אבל בפועל עד היום – לא קודשה (ואינני יודע אם יהי אח"כ). דא"ג הזכירו דורשי רשומות, שבשיחה ע"ד קידוש-לבנה דש"פ נח הזכיר הרבי את הלשון – שכתוב בקשר לחודש אדר ביי"א ביי"ב ביי"ג ביי"ד ובטו"ב וד"ל.

(בשבוע שעבר, פ' תשא, אמר הרבי שיחות: ביום ב' אור לגי פורים-קטן, יום ג' אור לדי' שושן פורים קטן, יום ד' אור לה' ט"ז אדר א', ויום ה' אור לועש"ק י"ז אדר א', כל שיחה קרוב לעשר דקות).

א. מ.

יוםן קצר

תנש"א-תשנ"ב

נקודות וביטויים שרשמתי לעצמי בקיץ תנש"א, מתוך מה שזכיתי לראות ולשמוע מכ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ההתוועדויות:

התוועדות ש"פ בהעלותך, י"ט סיון תנש"א

ההתוועדות היתה בקול רם ודי שמחה. בעיקר עודד אדמו"ר שליט"א לאחר שיחה ב' כשניגנו "שובה ה'".

כל משך ההתוועדות האט דער רבי זיך געקאכט אין "שלהבת עולה מאליה".

להלן ביטויים מיוחדים:

* בקשר לזה שמשה רבינו זרק את הכיכר לאש ונעשה מנורה מקשה אחת: "און משה רבינו גיט דאס איבער צו יעדען אינעם און ווען ס'קומט שבת פרשת בהעלותך איז דאס פועל פעולתו". [=ומשה רבינו מוסר זאת לכל אחד, וכשמגיע שבת פרשת בהעלותך זה פועל את פעולתו].

* "און דאס איז די הוראה לכל אחד ואחת אז מ'דארף וויסן זיין, זיך פירן אזוי ווי ר' יוחנן בן זכאי . . און וויבאלד מ'זאגט דאס אים, איז דאס שייך צו אים". [=וזהי ההוראה לכל אחד ואחת, שצריך לדעת, להתנהג כמו ר' יוחנן בן זכאי . . והיות ואומרים לו זאת, הרי זה שייך אליו].

* בקשר לשאלה בלקוטי תורה: "איך מאטער זיך אויף דעם יארן... נישט מ'דארף א רחמנות האבן אויף מיר (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך)... אבער סאיז דא א חוסר שביעות רצון". [=אני מתייגע בזה שנים... לא שצריך לרחם עלי (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך)... אבל יש חוסר שביעות רצון].

* "ס'דארף זיין בא יעדען מעשה און גלייך **בתחילת** א מעשה, נישט נאר א חוזק, נאר אויך אין אן אופן פון תוקף ועמידה ביז שלהבת **עולה** מאליה". [=צריך להיות בכל מעשה ומיד **בתחילת** המעשה, לא רק חוזק, אלא גם באופן של תוקף ועמידה ועד לשלהבת **עולה** מאליה].

התועדות ש"פ שלח כ"ו סיון תנש"א

הנקודה העיקרית היתה ההבדל בפשוטו של מקרא בין המרגלים דמשה והמרגלים ששלח יהושע, ובעיקר בעבודה רוחנית.

כ"ק אדמו"ר שליט"א עודד חזק יותר מבשבעות הקודמים (מלפני חג השבועות). הורה להרה"ת לוי ש"י קליין (שהוא חתן) לומר לחיים.

ביטויים מיוחדים :

* "דער אויבערשטער זאגט אן משה רבינו, דבר אל בני ישראל, אלע ציווים ובפרט דבר אל בני ישראל ויסעו, ארויסגיין פון גלות און אריינגיין אין ארץ ישראל בגאולה האמיתית והשלימה". [=ה' מורה למשה רבינו, דבר אל בני ישראל, כל הציווים ובפרט דבר אל בני ישראל ויסעו, לצאת מהגלות ולהיכנס לארץ ישראל בגאולה האמיתית והשלימה].

* "און תיכף ומיד הערט מען די בשורה טובה אז משיח איז שוין געקומען". [=ותיכף ומיד שומעים את הבשורה טובה שמשיח כבר הגיע].

הנהגות מהזמן האחרון :

* מתקופת פסח עד שבת בהר-בחוקותי קם אדמו"ר שליט"א לפני שמו"ע דליל שבת באמצע הקדיש [באיש"ר, ולא באמצע ברכת השכיבנו כנהוג], ריבוי פעמים – דהיינו שרוב השבתות היה כך.

ומש"פ בהר-בחוקותי **כל שבת** (כבר פעם חמישית – בשבת זו) קם באמצע קדיש.

* מלפני חג השבועות לובש גארטל המשי שנראה כ"נחש" במשך כל התפילות. לפני כן הי' לובשו רק בימים מיוחדים (י"ט כסלו, פורים וכיו"ב), לא בשבתות.

* מש"פ בהר-בחוקותי מסיים כל התוועדות בשעה 4:00, ובכלל מדבר בארוכה בשאר השיחות, כגון יחידות, שיחה לנשים – שארכו למעלה משעה.

גם ההתוועדות דחג השבועות ארכה 2:30.

* מלפני שבועות מזכיר בכל התוועדות תורת הבעש"ט (וביאור אדה"ז בתניא) שהקב"ה מהווה את הבריאה כל רגע מאין ואפס ליש.

* משבת הגדול לפני י"א ניסן מזכיר כמעט בכל שבת הפסוקים "תפילה למשה", "ויהי נועם" מפרק צ'.

* כשמדבר על משיח כל הסגנון שונה, במשך החודשיים האחרונים. הסגנון הוא שזה משיח בהווה. שמשיח כבר הגיע ובית המקדש כבר נמצא, וכבר החל הענין של תורה חדשה.

* כבר חמשה שבועות שמחלק צדקה לילדים לפני מנחה בערב שבת לאורך כל הדרך, ובזמן האחרון (שבוע דפ' קרח) כמעט כל יום. ולמעלה [בקופה שליד המזכירות] שם בעצמו בקופה (כבשנים עברו).

התוועדות ש"פ קרח, ג' תמוז תנש"א

כ"ק אדמו"ר שליט"א היה צרוד וההפטרה היתה בשקט.

ההתוועדות היתה בקול נמוך (הרבה יותר חזק מש"פ נח, אך בכל זאת היה נמוך מהרגיל).

הנקודה היתה: הנס דפרח מטה אהרן ובי הניסים שקרו בגי תמוז ועוד, תוכנם שווה, שהתחלתם ומהותם הוא נס, אך הוא חודר ועובר תהליך טבעי, ועד שהטבע עצמו מסייע, כי הטבע חדור בלמעלה מהטבע.

ועד"ז הנפלאות בזמננו שחדרו לטבע וטבע העולם מסייע, ובפרט שהעולם מוכן לגאולה.

גם בשבת זו הורה באמצע ההתוועדות להרה"ת לוי קליין לומר לחיים.

כמו כן הורה לר' יואל כהן למזוג לחיים לר' חיים הכהן גוטניק ואמר "כהנא מסייע כהנא".

ההתוועדות הסתיימה ב-00:4.

התוועדות ש"פ חוקת, י' תמוז תנש"א

ההתוועדות הייתה בקול. לאחר קידוש ניגנו "זאל שוין זיין די גאולה", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עודד חזק, באמצע עודד בשתי ידיו הק' בחוזק יותר ויותר.

נקודות מההתוועדות:

מעלת הזמן בקביעות שנה זו. הפצת המעיינות חוצה. ריבוי נפלאות בזמן האחרון.

ביטויים מיוחדים:

* "יעדער איינער האט א חלק אין ארץ ישראל, אמה אחת אדער די אמות, און בגשמיות ממש, ביז אז "מראה באצבעו ואומר זה" - האט דאס איז ארץ ישראל". [=לכל אחד יש חלק בארץ ישראל, אמה אחת או די אמות, ובגשמיות ממש, עד ש"מראה באצבעו ואומר זה" - הנה היא ארץ ישראל].

* בענין ריבוי המופתים: "אין יציאת מצרים איז געווען כך וכך, ועל הים פינף מאל אזוי פיל, אבער ב"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ו"כימי" בכ"ף הדמיון למעליותא, ריבוי נפלאות, "עד כי חדל לספור כי אין מספר". און ווען מ'פרעגט בא אים ווען איז געווען דער לעצטער מופת, ווייס ער נישט וואס צו ענטפערן, ווייל ס'איז נישטא א לעצטער, ס'איז ריבוי מופתים". [=ביציאת מצרים היה כך וכך, ועל הים חמש פעמים כך, אבל ב"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ו"כימי" בכ"ף הדמיון למעליותא, ריבוי נפלאות, "עד כי חדל לספור כי אין מספר". וכאשר שואלים אותו, מתי היה המופת האחרון, אינו יודע מה להשיב, מכיוון שאין אחרון, ישנם ריבוי מופתים].

* "דאס וועט זיין ווען "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", וואס דאס גייט אויף די טעג וואס מיר געפינען זיך איצטער, כמדובר כמה פעמים אז ס'איז ימות המשיח, און מיר האלטן שוין אין די ערשטע טעג...". [=זה יהיה כאשר "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", שזה מתייחס לימינו אלה בהם אנו נמצאים עתה, כמדובר כמה פעמים שהם ימות המשיח, ואוחזים אנו כבר בימים הראשונים...].

ההתוועדות הסתיימה ב-3:50 לערך - לאחר שבע שבתות שההתוועדות הסתיימה בקביעות ב-4:00.

בערב שבת פרשת בלק לא חילק אדמו"ר שליט"א מטבעות לילדים (לצדקה) לפני מנחה, וזאת לאחר חודשיים שחילק בקביעות.

התוועדות ש"פ בלק, י"ז תמוז תנש"א

ההתוועדות הסתיימה מוקדם (יחסית) בשעה 10:30.

כ"ק אדמו"ר שליט"א היה נראה רציני כל משך ההתוועדות (ובכלל בימים האחרונים).

כ"ק אדמו"ר שליט"א עודד בחוזק ובשתי ידיו הק' בין השיחות, ריבוי זמן, והקהל היה בשמחה רבה.

אחרי השיחה השלישית ניגנו "כי אלוקים יושיע ציון" וכ"ק אדמו"ר שליט"א החל להניף ביד ימין בחוזק, ולפתע קם מכסאו והחל למחוא כפים, בתחילה בחוזק, תנועות קצובות ואחר כך בחוזק **יותר** ובמהירות רבה, אחר כך הניף בשתי ידיו בחוזק רב, אך כ"ק אדמו"ר שליט"א היה נראה רציני כל הזמן.

גם ההתוועדות היתה בטון פארווייטיקט [=כאוב], ופארמכאטקייט [=מכונס בעצמו] (וכן היה תוכן השיחות).

תוכן ההתוועדות היתה מעלת קביעות שנה זו שהצום נדחה (מעין דלעת"ל) וממילא ידחה.

לאורך כל השיחות התבטא כ"ק אדמו"ר שליט"א ריבוי פעמים, שח"ו לומר שמישיח לא יגיע עד תשעה באב, ומתעוררת תמיהה הכי גדולה: הייתכן שעד עכשיו עדיין לא בא. והוסיף (כמ"פ): שאם ח"ו וח"ו משיח יתעכב עד אז, אזי הסדר בשבת תשעה באב נדחה צ"ל כך וכך (וחקר בזה בארוכה), אך כל הזמן היה נשמע כעין שקו"ט **בעצמו** בענין זה.

במוצש"ק כשנכנס למעריב היה נראה רציני כבש"ק, אך לאחר הבדלה הרצינו פניו הק' ביותר.

בערב שבת פרשת פנחס חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א מטבעות לילדים (לצדקה) לפני מנחה.

התוועדות ש"פ פנחס, כ"ד תמוז תנש"א

ההתוועדות היתה שמחה. כ"ק אדמו"ר שליט"א האט זיך געקאכט אין "מאך דא ארץ ישראל" [=עורר בלהט אודות העבודה ד"עשה כאן ארץ ישראל"] – באריכות ההסבר בכל הפרטים שבזה, ומלא בתוכן וכו'.

היו הרבה ביטויים מיוחדים ומהם:

* "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, במחשבה דיבור ומעשה וואס לית פולחנא כפולחנא **דמהימנותא**".

* "אליהו הנביא זכור **לכל**".

* בענין הסעודה דשור הבר וכו' לעת"ל: "והכל מוכן לסעודה מ'דארף נאר צוגיין צום טיש". [=והכל מוכן לסעודה, יש רק לגשת אל השולחן].

* בענין שנשיא דורנו פירסם "מאך דא ארץ ישראל": "און ווער ס'האט נישט געהערט ביז איצטער, הערט דאס איצטער **דא**". [=בענין שנשיא דורנו פירסם "עשה כאן ארץ ישראל": ומי שלא שמע על כך עד עתה, שומע זאת כעת כאן].

* "און ביז ס'ווערט בא יעדען אידן יעדען טאג זיין יום גאולה פרטית". [=ועד שנהיה אצל כל יהודי, בכל יום, יום גאולתו הפרטית].

* "און מיגייט אלע צוזאמען, [והמשיך בקול] **און אוואו גייט מען?! אין ארץ הקודש וכו'!**" [=והולכים כולם יחד, [והמשיך בקול] **ולהיכן הולכים?! לארץ הקודש וכו'!**]

בערב שבת פ' מטו"מ ר"ח מנ"א, היתה שיחה פתאומית לאחר מנחה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל: "היינט איז דער יום הולדת, היינט דער יום הסתלקות פון אהרן הכהן". [=היום יום הולדתו, היום יום הסתלקותו של אהרן הכהן].

התוועדות ש"פ מטו"מ, חזק, ב' מנ"א תנש"א

ב"לכה דודי" עודד בחוזק ובמהירות יוצא מגדר הרגיל.

ההתוועדות הסתיימה ב-30:3. דיבר בענין אהבת ישראל בחודש אב, כשבאים מר"ח ענינו של אהרן, וזה הכנה **לאלול** "אני לדודי" – אהבה, "המלך בשדה".

אחד הביטויים: "א איד דארף לייכטן בקריאת שמע ובתפילה במחשבה דיבור ומעשה, ביז אז א צווייטער וואס דערזעט אים פון דערווייטנס ווערט זהיר בקריאת שמע ובתפילה". [=יהודי צריך להאיר בקריאת שמע ובתפילה במחשבה דיבור ומעשה, עד כדי כך שכאשר יהודי אחר מביט בו מרחוק, נהיה גם הוא זהיר בקריאת שמע ובתפילה].

גם הזכיר את ההבדל והעילוי שבמאמר לגבי שיחה.

התוועדות ש"פ דברים, ט' מנ"א תנש"א

ההתוועדות היתה מיוחדת ובמיוחד בשיחה השניה כשדיבר על משיח נאו.

היו רגשות מעורבים: מצד אחד הנה משיח מתגלה כעת, ולאידך "עדיין לא בא". הקול היה נשמע פארווייטיקט, כאוב מאוד, ובכלל היה נראה רציני.

עורר להמשיך בסיומים עד לט"ו באב [במשך כל השבוע היו ריבוי סיומים! הן ב-770 והן בכל השכונות הסמוכות. כל יום יצא אוטובוס עם בחורים לערוך סיומים].

דיבר על מזלו של משיח גובר, ועל כל האוכל בתשיעי וכו'.

לקראת סיום השבת, לאחר סוף זמן אכילה, רקדו התמימים ואנ"ש בשמחה רבה, קהל גדול והרבה זמן, עד לדקות ספורות לפני מעריב.

התוועדות ש"פ ואתחנן נחמו, ט"ז מנ"א תנש"א

ההפטרה היתה בקול נמוך, ההתוועדות בקול רם ובעיקר השיחה הראשונה, והחלק הראשון שבשיחה השניה.

שיחה א' היתה קצרה מאוד לפי ערך, ושיחה ב' שעה ורבע.

דיבר על ההוראה וההוספה שצ"ל מט"ו באב והקשר המיוחד לגאולה.

חזר כו"כ פעמים שמשיח היה צריך לבוא בט"ו באב, ועוד לפני כן, החל מחודש ניסן שנה זו, שבניסן נגאלו וכו', ועל אחת כמה וכמה בחודש אייר, ראשי תיבות אברהם יצחק יעקב ודוד רגל רביעי, ובאופן מפורש יותר רחל מבכה על בניה כי איננו – הקב"ה בעצמו, משל למלך שהלך למדינת הים.

ביטויים מיוחדים:

* "לך לך, לך – להנאתך ולישועתך".

* בענין "הסתכל בשלושה דברים", בית המקדש השלישי: "ועל דרך זה קוקט ער אין זיין מחשבה דיבור ומעשה וואס איז מיט זיי געווען בחמשה עשר באב". [=ועל דרך זה הוא מסתכל על המחשבה דיבור ומעשה שלו, מה היה איתם בחמשה עשר באב].

* בענין מלכיות זכרונות ושופרות בראש השנה: "שופרות ניט אין שבת גערעדט, אדער **אזרבה** דווקא אין שבת גערעדט" [=שופרות ילא מדברים על כך בשבת, או **אזרבה** דווקא כן מדברים על כך בשבת]. מכיון שלעת"ל יהיה תקיעת שופר **גם בשבת**, ומכל שכן מבית דין דיבנה.

הבא להלן מהתוועדות זו (חלק) בתרגום ללה"ק:

* אע"פ שגם בשנה שעברה היה ט"ו באב, אבל היה "לא זכו", משא"כ השנה.

* כמו כן אמר שמזכירים בנוגע לגאולה כמה פעמים, נאכאמאל און ווידער אמאל.

* בנוגע להחלטות שכבר החליטו בט"ו באב צריך להיות "יאכל בשבת", יאכל "איבערקייען" [=ללעוס] מחדש.

* בפרט שנמצאים **בתהא שנה זו נפלאות אראנו**. שנת אראנו נפלאות – שראינו ורואים ונמשיך לראות נפלאות, ועד לפלא אחר פלא ונפלאות אחר נפלאות, ועד לפלא הכי גדול שכל בני ישראל נמצאים כאיש אחד בלב אחד.

* בענין ביכורים שהיו מביאים לבית המקדש, הרי עוד לפני שהיו נכנסים לירושלים היו שולחים להודיע שנכנסים ומתחילים בשירה ושמחה. ועל דרך זה עכשיו, שעוד לא נכנסנו לירושלים ואפילו עוד לא נכנסנו לארץ הקודש, בכל זאת מכריזים עכשיו שצריך להתחיל בשירה ושמחה, כיון שעומדים להיכנס לארץ הקודש בגאולה.

* באחד הפעמים שהזכיר הענין דלהלן, התבטא: "כהנים בעבודתם, לוויים במעמדם, וישראלים **בדוכנם**".

* נמצאים ברעוא דרעוין ואומרים דברי תורה בדיבור, ועד שזה ניכר ברמ"ח אברים ושס"ה גידים ועד לתנועת הגוף וכו' [להעיר מהשיחה דש"פ ואתחנן אשתקד שביאר בארוכה למה מתנדנדים בתפילה ובעת לימוד התורה].

* בגמר ההתוועדות, הרבי סיים: **ועוד והוא העיקר** [ותיכף החל לנגן בקול רם ניגון הקפות לאביו ר' לוי יצחק] איי איי, איי איי, היי... והניף ידיו הק' בחוזק רב!

התוועדות ש"פ עקב, מבה"ח אלול, כ"ג מנ"א תנש"א

[בקבלת שבת קס באמצע ברכת השכיבנו. ההפטרה בקול].

תחילת ההתוועדות היתה בקול נמוך ואח"כ בקול גבוה. היה זייער געשמאק.

ביאר בהרחבה עבודת חשבון הנפש דחודש אלול על כל השנה כולה. בשיחה ב' דיבר ע"ד הדפסת התניא בכתב ברייל. אחרי שיחה זו היה בשמחה רבה שניכרה על פניו הק'.

ביטויים מיוחדים:

* כשהזכיר ע"ד מלאכת שבת שהיא מלאכת שמים התבטא: "א הימלדיקער איד". [=יהודי שמיימי].

* פתח שיחה שניה: "מ'האלט אין איין טראכטן און דאגה'גיין וועגן עד מתי, אז מ'האט שוין אלץ געטאהן ועדיין לא בא . . איז צווישן די ווילדע סברות איז מען געפאלן אויף א סברא...". [=חושבים ללא הרף, ודואגים בנוגע ל"עד מתי", שכבר עשו הכל, ועדיין לא בא . . בין כל שאר הסברות הפראיות, עלתה הסברה...].

* הזכיר בהתוועדות זו "והחי יתן אל ליבו", ו"בואו נחשב חשבוננו של עולם".

התוועדות ש"פ ראה, אדר"ח אלול תנש"א

ההתוועדות היתה בקול. דיבר על העבודה **מלמעלה** למטה. הסביר באופן אחר (גבוה יותר) מבשבוע שעבר את העבודה דאלול.

הזכיר באמצע ריבוי פעמים על משיח וכו'.

עודד את השירה בחוזק ובשני ידיו בבת אחת ריבוי זמן ובשמחה.

ביטויים מיוחדים :

* "ביז אז מ'זאגט "אנכי הרואה", אן אויפטו הכי גדול". [=עד שאומרים "אנכי הרואה", חידוש הכי גדול].

* עיקר ראש חודש הוא יום הב' שבו "חוץ היוצא מן הכלל ויוצא מכל סדר ההשתלשלות בא ראש השנה וואס דער עיקר איז יום א' שלו". [=חוץ היוצא מן הכלל ויוצא מכל סדר ההשתלשלות בראש השנה שעיקרו הוא היום הראשון שלו].

* "א עגמת נפש פון א אידן אפילו איין רגע איז נוגע אין מחשבה הקדומה והראשונה דא"ק". [עגמת נפש של יהודי אפילו לרגע אחד, נוגעת במחשבה הקדומה והראשונה דא"ק].

* "א איד איז העכער פון זמן און העכער פון מקום, און העכער אפילו פון סדר זמנים". [=יהודי הוא גבוה יותר מזמן, וגבוה יותר ממקום, וגבוה יותר אפילו מסדר זמנים].

עוד אמר: בגאולה העתידה לא ישאלו אף אחד אם הוא רוצה לצאת מהגלות או לא.

הזכיר על איחול "כתיבה וחתימה טובה", ו"גמר חתימה טובה".

גם אמר, שאי אפשר לתאר נשמה בגוף בזמן הזה איך יהיה בזמן הגאולה.

התועדות ש"פ שופטים, ז' אלול תנש"א

[במשך כל השבת ניכרה על פני כ"ק אדמו"ר שליט"א שמחה גדולה.

בשעת התפילות כשניגנו עודד במיוחד. ב"ממקומך" ניגנו "לכתחילה אריבער", ובתנועה הידועה עודד 10 פעמים. ב"הוא אלקינו" עודד יותר מהרגיל].

בתחילת ההתוועדות נתן למשב"ק ר' דובער יוניק את הבקבוקון הקטן – שהוא ימזוג גם אותו לגביע [ולא כרגיל שאת זה כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו מוזג].

ואכל מעט מהמזונות.

כשניגנו זאל שוין זיין די גאולה הניף חזק בבי ידיו הק' וכן היה לאחר כל שיחה, ובמיוחד כשניגנו "שובה ה'" – הניף בתנועות נמרצות ביותר ובמהירות.

בסיום ההתוועדות לא אכל מהמזונות כלל.

תוכן ההתוועדות היה מפליא ביותר – ע"ד שנשיא דורנו, נביא ושופט ויועץ, וכעת אומר הנבואה דהגאולה ויש לפרסם את זה.

הזכיר גם ענין מר שנהפך למתוק, ע"ד חסדים נסתרים.

ביטויים מיוחדים :

* בשיחה שניה כשדיבר בענין "אבן השתיה", אמר "וכמדובר בהתוועדות **שלאחרי** זה" [ולהעיר שבשיחה אור ליי אלול דיבר בזה].

בענין שלעת"ל לא יצטרכו משקפיים: יש כאלו שמקרוב רואים טוב "אבער מרחוק דארפן זיי ברילן, און וואס ווייטער דארפן זיי מער גשמיות'דיקע ברילן". [=יש כאלו שמקרוב רואים טוב אבל מרחוק זקוקים הם למשקפיים, ולמרחק גדול יותר צריכים הם משקפיים גשמיות יותר].

בכלל דיבר בקול רם ובשטרעם. נכנס ב-30: 1 בדיוק, וסיים ב-35: 3.

במשך השבוע היו שתי שיחות מעניינות בקשר למאורעות בשכונה וכו'.

התוועדות ש"פ תצא, י"ד אלול תנש"א

בשבת היתה ניכרת במידת מה רצינות על פניו הק'.

עודד בתחילת ההתוועדות בניגון "זאל שוין זיין די גאולה" בשני ידיו הק', ואחר כך עודד מעט מאוד.

בניגון "שובה ה'" לא עודד כלל, והיתה ניכרת רצינות (הפוך משבת שעברה).

תוכן ההתוועדות היה קשה להבנה "אותיות גבוהות". בכללות דיבר על העבודה בסיום הגלות – תצא, והתחלת הגאולה – תבוא. חינוך. לספק צרכי החג.

ביטויים מיוחדים :

* כשדיבר על פרק א' באבות: "און דאס וואס ער טענה'נט - **הייתכן**, ס'דא דברים הפכיים?! ענטפערט מען אים - **ניין!** זה לא יתכן [מילים אלו (בפרט "ייתכן") אמר בטון יורד], וויבאלד דער המשך פון פרקי אבות איז... " [=וזה שהוא טוען **הייתכן**, ישנם דברים הפכיים, עונים לו – **לא!** זה לא יתכן [מילים אלו (בפרט "ייתכן") אמר בטון יורד], היות וההמשך בפרקי אבות הוא].

* בענין שמחה על ידי סיפוק צרכי החג: "ובפרט אז בנוגע צו סוכות שטייט דריי מאל שמחה, מה שאין כן בנוגע צו חג השבועות שטייט נאר איין מאל, און בנוגע צו פסח **שטייט מער ניט ווי בהעלם**". [=ובפרט שבנוגע לחג הסוכות כתוב שלוש פעמים [בתורה] שמחה, מה שאין כן בנוגע לחג השבועות כתוב רק פעם אחת, ובנוגע לפסח כתוב לא יותר מאשר **בהעלם**].

ההתוועדות הסתיימה ב-55: 3.

ביום ראשון ט"ו אלול יצא ללויה של ר' יוסף נימוטין.
אח"כ חילק דולרים מ-1:45 עד 5:15. מנחה ומעריב ב-8:00. אחר
כך אמר שיחה 50 דקות לערך.
במשך השבוע היו כמה שיחות מעניינות.

התוועדות ש"פ תבוא, כ"א אלול תנש"א

השבת היתה שמחה. ההתוועדות היתה בקול ובפרט באמצע.
כ"ק אדמו"ר שליט"א האט זיך געקאכט שטארק וועגען ביכורים,
ותיאר בארוכה סדר הבאת ביכורים אל הכהן. עודד בשירה ובפרט
בניגון "שובה ה'", בתנועה הסופית ריבוי פעמים, ושרו שוב ושוב.
ביטויים מיוחדים:

* "און דאס איז די הוראה פון פרשת תבוא – א איד דארף וויסן
זיין אז ער דארף ברענגען ביכורים". [=וזהי ההוראה מפרשת
תבוא – על יהודי לדעת שעליו להביא ביכורים].

* "און פון דעם איז פארשטאנדיק די גרוייסקייט פון שבח און יופי
פון כל אחד ואחת מבני ישראל (שהם כביכורים)". [=ומכך מובן
הגדולה של השבח והיופי של כל אחד ואחת מבני ישראל (שהם
כביכורים)].

* בענין שילד קטן מביא ביכורים: "און אלע וואס שטייען ארום
אים, וואס צווישן זיי איז דא אידן מיט ווייסע בערד, און אלע
שוויגען און הערן זיך צו צו אים". [=וכל אלה העומדים סביבו,
שביניהם ישנם אנשים עם זקן לבן, וכולם שותקים ומקשיבים
אליו].

* בענין הנ"ל, הקטן רואה סביבו בבית המקדש: "א גרויסער מלומד בחכמת התורה א גרויסער רגיל בקיום המצוות". [=מלומד גדול בחכמת התורה, רגיל גדול בקיום המצוות].

* בענין זה: "און ער איז דער זינגער און זאגער" [=והוא זה ששר והוא האומר].

* הזכיר גם כמדובר בהתוועדות **שלאחרי זה**. וכן הזכיר שמביאים ביכורים ל"כהן אשר יהיה בימים ההם" - נשיא דורנו.

* בענין עד מתי: "און דאס איז דער חטא ופשע הכי גדול וואס מ'לאזט א אידן אין גלות!" [=וזהו החטא ופשע הכי גדול שמשאירים יהודי בגלות].

התוועדות ש"פ נצבים, כ"ח אלול תנש"א

שיחה הראשונה היתה היימלידיק. כ"ק אדמו"ר שליט"א עצם את עיניו הק' כחצי שיחה – מחציה ועד סופה, ודיבר כשראשו היה מוטה כלפי מטה מאוד (כמו בשיחה באמצע השבוע).

ההתוועדות היתה **ארוכה** עד 4:50, ושיחה ראשונה היתה שעה וחצי לערך.

שיחה שניה היתה מאוד אויפגלייגט – להיפך משיחה הראשונה. דיבר בהרחבה על סיפוק צרכי החג (עד ל-50 איש רצים לפניו!) והאריך בזה באופן מפליא.

התוועדות יום ב' דראש השנה תשנ"ב

לאחר נטילת ידים לסעודה רק "רשם" על החלה, ואח"כ חתך בידיו שתי חתיכות, את החתיכה השניה טבל ג' פעמים בדבש. אחר

כך חתך חתיכה שלישית וטבל אותה ג' פעמים במלח ומיד ג' פעמים בדבש.

אחר כך חתך עוד כמה חתיכות וטבל אותם בדבש. כך היה גם באמצע ההתוועדות **כמה פעמים**. כמו כן שתה מים.

ההתוועדות היתה שמחה.

דיבר בארוכה במעלת קביעות שנה זו. הזכיר את רבותינו נשיאינו, וניגנו את ניגוניהם. עודד מאוד ובשתי ידיו הק' בניגון אתה בחרתנו.

ההתוועדות היתה די ארוכה (יחסית).

בברכת המזון אמר כל היעלה ויבוא **בקול רם**. וכמו כן מ" **בכל מכל** כל" עד הסוף אמר בקול רם.

חילק כוס של ברכה ואחר כך החל לנגן ניגון הקפות לאביו.

התוועדות ש"פ וילך, ו' תשרי תשנ"ב

דיבר על "שובה ישראל עד הוי' אלקיך".

הזכיר ריבוי פעמים שהולכים לארץ הקודש עד לאבן השתיה. הזכיר הרבה על מעלת הזמן.

ההתוועדות היתה שמחה ומאוד היימלידיק.

השיחה בערב יום כיפור היתה מאוד מיוחדת, עניינית. דיבר על דחיית הצום למצב נעלה יותר ושעיי"ז נפעל עילוי בתורה.

למחרת יום הכיפורים לפני הליכתו לאוהל חילק שטרות לצדקה **לילדים ולילדות** בלבד.

הוספה

חורף תנש"א

נקודות מעניינים שהרבי דיבר אודותם ("זיך געקאכט") בחורף תנש"א (ועוד) - קטעים מתוך מכתב שנכתב ביום י"ב אייר תנש"א:

בי"ה, ז"ך לעומר תנש"א, אראנו נפלאות - שנת הצדיק להולדת כ"ק אד"ש

במשך החורף כ"ק אד"ש דיבר (האט זיך געקאכט) בכמה ענינים, ומהם:

א) גם הו"א וקס"ד שבתורה הוא ענין נצחי. לדוגמא:

בש"פ וישלח אמר: אע"פ שאלופי יעקב הם באיכות גדולה יותר מאלופי עשיו מ"מ כיון שבכמות הם יותר, י"ל שגם באיכות הם יותר, וע"ד שאפשר להתפיס בנדרו של משה, אע"פ שנדרו הותר מלמפרע, מ"מ (מבאר הראגאטשובער) כיון שזה כתוב בתורה זה נצחי, אע"פ שהותר הנדר. א"כ אפילו הו"א שבתורה זה נצחי, אע"פ שאח"כ התורה מבטלת אותו, והביטול גם הוא נצחי. (ועד"ז בעוד כמה שבתות הזכיר כ"ק אד"ש ראגאטשובער זה).

בש"פ ויגש אמר: אע"פ שהמציאות היתה שיהודה ניגש ליוסף אחיו, מ"מ כיון שיהודה חשב שזה מלך מצרים, הנה, אע"פ שזה רק סלקא דעתך, בכ"ז זהו ענין נצחי. וגם מזה ישנו לימוד והוראה. וגם כאן הביא הראגאטשובער הנ"ל.

בש"פ ויק"פ אמר: כיון שמשה שימש בכהונה גדולה בשמונת ימי המילואים, **י"ל שזה היה בשמונה בגדי כהן גדול!**, ואע"פ שכתוב שמשה שימש בחלוק לבן, מ"מ כיון שיש סברא לומר כך, **א"כ כך זה היה בפועל!**

[אגב, כאן החידוש נפלא, כיון **שההו"א** כאן זה כ"ק אד"ש בעצמו. ובכלל היה אריכות בענין זה בשיחה, ולא הודפס לא במוגה ולא בר"ד וכו'].

ובעוד הרבה שבתות היה שטורעם בענין זה.

ב) ענין נוסף שדיבר הרבה שבתות הוא, שגם מצוות **לא תעשה** הם ענין חיובי, ובעיקר האריך בזה בש"פ יתרו, שההתוועדות דאז היתה ע"ד (ובאותו סגנון) דהתוועדות דחג השבועות ("כמה יוסף איכא בשוקא" וכו'),

והאריך בביאור הענין שגם לא תעשה ממשיך קדושה בעולם, וקישר זאת לענין ד"אסר לה אכולה עלמא כהקדש" – ש"אסר" – שלילי, הוא כהקדש – חיובי (ועייג"כ שי" ש"פ וארא, בשלח ומשפטים).

ג) דיבר בענין גילוי דרגה הכי נעלית בעוה"ז, ודרגה זו היא נעלית מענין חיובי ולמעלה מענין שלילי, ולמע' גם **מחיבור** חיובי ושלילי, ולמע' גם מאחדות, והיא בעצם למעלה מדרגא, **ולמעלה** מלמעלה מדרגה, ועד שאין לה שום תואר וכו', וזה גופא מתגלה **בעוה"ז** וכו'.

התחיל לדבר בענין זה **בעיקר** בש"פ משפטים שקלים ונמשך עד פסח [ועייג"כ מא' ד"ה על כן קראו לימים האלה תשי"ג – קונטרס פורים שנה זו. ובמכ' כללי לחגה"פ (ולהעיר מהבדל מעניין בין המכ' כללי לחגה"פ תשמ"ח, למכ' דשנה זו תנש"א: בענין "ראשו על כרעיו ועל קרביו" מתבטא שם אד"ש בלשון שעבודת ה' צ"ל

חדורה באופן של "דורך און דורך און דורך", משא"כ במכ' (הא') לחגה"פ שנה זו מתבטא בלשון שיהודי צריך להתעלות "העכער און העכער און נאך העכער").

(ד) עוד ענינים מיוחדים בשנה זו :

מחודש תשרי במשך **ששה שבתות רצופים** הזכיר "תומכי תמימים" בהתוועדויות.

היו עוד **ששה שבתות רצופים** – בערך מזמן י"ט כסלו – שהזכיר את המשל מ"אבן שבכתר המלך", כל פעם הוסיף ביאור, דיוק במשל זה, ובעיקר בש"פ משפטים הוסיף: "שגם הטיפות שנשפכו מסביב לבן ולא חדרו לפיו בשעת המחלה, מ"מ אחרי **שמתחיל** להתרפאות, יש בידו כח לאסוף הטיפות שמסביבו ולהכניסם לפיו ונהיה דם ובשר כבשרו, ועד"ז בנמשל".

היו ארבע שבתות רצופים (וראה ג"כ ש"פ משפטים) שהזכיר ש"משיח וועט זיין סיי א **משיח** און סיי א רב" ובלשון זו **דווקא** (ולהעיר שבשבתות האחרונות הזכיר ג"כ, אבל בלשון **הרגיל** "משיח וועט זיין סיי א **מלך** און סיי א רב")

כל זה מלבד הביטויים המיוחדים שישנם ריבו פעמים במשך השנה, ואקווה שאמצא זמן לכתיבתם, ונסתפק רק בא' מהם, בש"פ מקץ: ווען א איד הערט ווי מיליינט אין תורה ויהי מקץ חאפט ער זיך, **אהה...** האט דאס איז די קץ פון גלות!" כל זה נאמר בנעימה מיוחדת ובפרט המילה "אהה".

(ה) דיבר בענין שה' הוא "בעל הרחמים", ואין לו שום חשבון עם בני ישראל ח"ו, בענין זה היה קאך גדול ב770, החל מעשרה בטבת. כזכור כ"ק אד"ש דיבר על כך שלוש שבתות רצופים ויחי, שמות, וארא.

ר"י כהן הי' מרוגז וכו'. הסתובב עם קטעים מעיתונני "יתד" בכיסו, והודיע שהולך לכתוב נגדם כתבות בעיתונות. באותו זמן יצאה גם השיחה המוגהת משי"פ ויחי, כל ההסבר בענין ה"שואה" – שאין בזה שום הסברה וכו'.

בכל שלושת השבתות הנ"ל היו השיחות **בקול רם** (נוסף על כך שכמעט כל החורף היו השיחות **בקול** הרבה יותר משנה שעברה וכ"ש מקיץ תשמ"ט).

ובכל שבת הוסיף כ"ק אד"ש עוד פרטים בענין זה.

בשי"פ וארא הוסיף אד"ש: שכל אלו שהתרחקו בגלל השואה, הקב"ה בעצמו (אחראי) התחייב והזדכה להחזירם למוטב. אז גם הזכיר שאין לקב"ה שום חשבון עם בני"י, "און דער איינציקער חשבון איז **אואו איז דער חשבון פון האלטן אידן אין גלות?!...**" משפט זה נאמר **בצעקה**.

ו' ר' יצחק שפרינגר כתב לכ"ק אד"ש שכיון שעכשיו אנשים בארץ הקודש מתהלכים בפאניקה, מלאי פחד מהמצב, אולי היה ראוי לשלוח מכאן קבוצה של 10-15 בחורים (או אנ"ש) שיעודדו וירגיעו את תושבי אה"ק (ע"ד שהי' עם השלוחים לכפ"ח בשנת תשט"ז), וע"ז היה המענה: "לעשות תעמולה **ככתוב בתורה** דבני"י דכאן, **דעירו והוא בראשם** יוסיפו בתומ"צ **בפשטות**, ות"ח כשיודעיני כמה הוסיפו **בפועל ממש**. אזכיר עה"צ".

ז' כ"ק אד"ש בעצמו התבטא אודות הטילים (במלחמת המפרץ) שזה "אחיזת עינים".

ובשי"פ בשלח התבטא אד"ש:

"אז איין גוי שיסט ארויף למעלה און אן אנדער גוי פון חסידי אומות העולם שיסט אראפ למטה – נישט דאס איז א נס!" [=מה שגוי זורק למעלה וגוי אחר זורק למטה – לא זה הנס]. אלא

שכאשר יתבונן במה שעבר עליו ב-24 השעות האחרונות יראה שהיו לו ריבוי ניסים.

ח) עד פורים הזכיר אד"ש שזה שנת אראנו נפלאות וכו' אך לא פירש וכו'.

כשהגיע פורים ראו שינוי מן הקצה אל הקצה באין ערוך ממש. ובשבת תשא ט"ז אדר היה אד"ש בשמחה גדולה ועצומה, ועמד ורקד בעוז ותעצומות ובכל כוחו ממש, דבר שלא ראו שנים (אומרים שמתש"ל). ומאז אומר אד"ש בכל הזדמנות שבפורים שנה זו החלו הנפלאות,

ושבת אח"כ ויק"פ, שוב עמד ורקד **ריבוי זמן!**

ט) בשיחת ערב פסח ביאר באריכות ויצא מוגה, (ואכתוב בקצרה) ואוסיף מה שדיבר על כך בהתוועדות לפני זה שלא נכתב בשיחה, והוא:

יש איך שהנפלאות מתחילים מלמטה למעלה, נפלאות ואח"כ אראנו, ויש שזה מלמעלה למטה (לשון התורה) שמגלים שהנפלאות **עצמם** הם אראנו, היינו שרואים איך שהם נפלאות, ועוד **שהראיה עצמה** היא באופן דנפלאות.

ובשבת הגדול ביאר: שנפלאות מורכב משתי תיבות פלא תנו, ואפשר לכתוב תנו באופן נוסף **ותן**, שאז זהו ע"ד "ויתן לך" – "ויתן ויחזור ויתן", וגם מסתיים בנו"ן ארוכה שלמטה מן השורה תן.

והי' עוד אריכות גדולה בזה, ובעיקר ביחידות כללית בכ"ו ניסן (יצא מוגה) ושם הוסיף פרט חדש בנפלאות: שעצם הדבר שהאו"ם מוקיע ומבזה ונוזף בסאדאם, וסאדאם מנסה לתקן מה שעשה, מחזיר שבויים וכספים ושואל במה יכול לכפר על מעשיו, זה נפלאות.

ועי"ז לא צריך להתבייש ולצאת בריקוד.

מספרים שהיתה כתבה בעיתונות של ראביי רפורמי (שינדלער), שכתב נגד הניסים, בטענה ש"מעשי ידי טובעים בים – אלפי גויים – והם אומרים שירה", איך אפשר לרקוד במצב כזה.

וראינו את הרי"ק, והוא הסביר שזה ניסים, ובנוגע לריקודים, אכן אנחנו לא רוקדים, ותיכף לאחר מכן היתה שיחה זו, בה אמר הרבי כנ"ל שלא צריכים להתבייש לצאת בריקוד (וכמו ביצי"מ שאע"פ שמעשה ידי טבעו בים בכ"ז ישראל אמרו שירה).

תיכף לאחר שיחה זו (עוד באמצע היחידות) יצאו בריקוד על המדרכה מול 770 (שם האזינו לשיחה – שכן רק האורחים נכנסו ליחידות כללית בפנים). והמשיכו לאחר מכן בריקודים סוערים במשך כמה שעות!

(ו) ולהוסיף עוד "נפלאות":

באור לייג ניסן אמר אד"ש שיחה "ויהי לפלא" (אחרי כמעט שנה בלי שיחות באמצע השבוע (חוץ מיחידויות וכדומה)), ובה הזכיר בשם חסידים "אז דער צמח צדק זיצט אין ליובאוויטש און פראוועט בעל'בתישקייט אין פטרבורג". ולהעיר (בשם אנ"ש המסתובבים כאן) שכל פעם אחרי שכ"ק אד"ש מזכיר פתגם זה, קרה משהו דרסטי בעולם. גם באלול אשתקד הזכיר אד"ש פתגם זה ומיד ראינו נפלאות, כזכור.

וכ"ק אד"ש האריך מאוד אח"כ בקשר לרמב"ם (אע"פ שהיתה עוד שיחה נוספת בערב פסח עצמו (יום הולדתו)), שהיה רופא גדול ועד שהציל את חיי המלך בתקופה ההיא שהיה מושל בכיפה (והיו עוד כמה פרטים בשיחה ההיא).

והנה למחרת היתה צריכה להיערך הפגנה במוסקווא של מאות אלפי אנשים נגד גרובטשוב (שהיתה יכולה לגרום למפלתו ועי"ז למנוע יציאת יהודיים משם), אבל הצמח צדק יושב בליובאוויטש וכ"ו (והציל את חיי המלך שהיו נתונים בסכנה...),

לפועל היתה הפגנה קטנה של אלפים אחדים, ללא ערך וכו'.

יא) רואים במוחש שתקופה זו של תחילת שנת הצדיק היא תקופה חדשה, כבר היו 8 שיחות מאז י"א ניסן (מלבד השבתות), ובכלל אד"ש דיבר באריכות ובשטורעם בקשר לשנת ה-90, ראה שיחת שבת הגדול, ולהעיר שבשיחה ההיא הזכיר גם "ששרו במוסף בכתר הוא אלוקינו, וב' פעמים, וזה אי מהעשרה ניגונים דלעת"ל על דרך אדמו"ר הזקן שעשה 10 ניגונים!"

ומאז ועד עתה הזכיר בכל שבת את הפסוק "תפלה למשה איש האלוקים", ומבאר שמשה רבינו מחציו ולמטה **משה** ומחציו ולמעלה איש האלוקים (לא כמ"ש במדרש ש"מחציו ולמטה איש ומחציו ולמעלה אלקים") ובמוגה **מוסבר** בהרחבה טעם השינוי מלשון המדרש.

ופעם התבטא: "מחציו ולמעלה **מלאך** – ע"ד ר' אברהם המלאך – ומחציו ולמטה איש האלוקים".

יב) השיחה הידועה במוצאי ז"ך אור לכ"ח ניסן היתה פתאומית, וכולם נחרדו ונבהלו וכו' וכו', ואני אכתוב את הרושם שלי:

א) א געשריי! ובהקדים שלכאורה בשנים האחרונות ממש לא דיבר אד"ש כל כך בענין "עד מתי" כמו בשנים מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח. כאילו שנתיים של שקט, אע"פ שבוודאי **הזכיר** כמה פעמים, וסיים השיחות בזה, ומזמן לזמן ביאר **בהרחבה** ענין הגאולה (ראה ש"י שמח"ת ושבת הגדול תש"ט), אך לא היו הצעקות, הדיבורים והדירבון כמו בשנים הנ"ל.

הביאור בזה אינני יודע, אבל מה שראיתי שבאותם פעמים **מעטות** לכאורה שאד"ש כן צעק בשנה זו על הגאולה היתה זו צעקה מסוג אחר, וזה התבטא בש"פ ויחי השנה, שלאחרי האריכות בענין "פדה אלוקים וכו'", "והוא יפדה וכו'", ובענין "יעקב אבינו לא מת",

פרשת השבוע וכו' וכו', לפתע נעצר מעט ואז שאג: "און לאחרי כל זה איז ועדיין לא בא!!!".

זאת לא היתה צעקה, תביעה, בקשה, הפצרה וכו', אלא שאגה, פשוטו כמשמעו. כל 770 נחרד. היה אחד שכמעט נפל מהפרמידה בפועל בגלל זה (אני אישית הייתי מבולבל 5 דקות).

זה הורגש כעמוד שמזדקר כלהבה ולא נותן מנוס. כאומר: דיברנו על זה ודיברנו על זה ועשינו כך ועשינו כך ולאחרי כל זה איז... שאגה זו היתה כבמתן תורה "קול גדול ולא יסף" (וכביאור אד"ש בזה שזה חדר בכל הבריאה). כך היה נרגש בפועל.

ובשיחת כ"ח ניסן הורגש א געשריי הזה "ועדיין לא בא".

ב) כולם הרגישו שמישח זאת לא בדיחה, ולא מן השפה ולחוץ. זה ענין רציני ביותר.

זה פעל שבירת מוסכמות אצל הרבה. בדרך כלל ההרגשה ב-770 היא: נמצאים כאן עם הרבי שליט"א ואין למעלה מזה, ואין יותר טוב מזה, ומשיח בכלל לא חסר. זה היה נכון עד לכ"ח ניסן שנה זו. לאחר מכן נרגש שחסר לנו ב-770 ואי אפשר להרגיש לגמרי טוב, כי לרבי שליט"א לא טוב. ואם לרבי לא טוב, איך יהיה לנו טוב? ולכן לאחרי השיחה של ב' אייר (על אף הגילוי המיוחד, שאמר: "נשיא דורנו לא רק מסייע לכל אחד, אלא משתתף בכל הענין של הבאת הגאולה") לא הרגשנו מסופקים.

ג) כ"ק אד"ש זיעזע את כל הקהל, כאומר "נו" ... צריך להיות שינוי מן הקצה אל הקצה.

ד) משיח קרוב מאוד. כי מצד הרבי – אלוקות, נשלמה כל העבודה, וגם הצעקה של עד מתי" נגמרה, אבל עכשיו העולם, התחתון עצמו צריך לצעוק שרוצה משיח ולא שמישח יצעק שרוצה משיח.

ומשיח עומד להתגלות ויתגלה בפועל כל רגע כפשוטו.

ג) בנוסף לזה כתוב בגמרא רצה הקב"ה לעשות חזקיה משיח רק שהוא לא הודה על הניסים. עדי"ז כאן ע"י ההודאה על הניסים והנפלאות מתגלה משיח בפועל. וזהו סמיכות ב' השיחות - השיחה של כ"ו ניסן והשיחה של כ"ח ניסן.

כ"ק אד"ש מעודד את חתימות אנ"ש והתמימים שמוסרים עצמנו לכ"ק אד"ש מלך המשיח. וצריך לעשות שטורעם מזה.

אגב, שמואלי עורך ישראל שלנו, הוציא עיתון בשם "משיח נאו" מאוד יפה.

ב-770 יש משמרות כל שעות היום של לימוד בעשרה עניני משיח (שגם בזה ראוי להאריך – איך שכ"ק אד"ש אמר בעצמו שצריך ללמוד לקוטי שיחות, שזהו תורת משיח (טעימה מעין דלעת"ל בזמן הגלות).

ולהעיר שבשיחה לילדים בחגה"פ שנה זו אמר הרבי: שעומדים עלינו לכולתנו זה רק כתוב בסידור, אבל בפועל הנפלאות הם אפילו משלילת הענין.

עד כאן מתוך המכתב.

אירועי אלול

תנש"א

היומן דלהלן מצאתי באמתחתי, ולא זכור לי מקורו. לשלימות אירועי תנש"א, הנני מפרסם זאת למרות שחלק גדול ממנו חסר:

יומן מאירועי הפוגרום בקראון הייטס אלול תנש"א

בבואי לתאר את אשר אירע לי"ע בשכונת "כאן צוה ה' את הברכה" מוטלת עלי מעמסה כבדה ובפרט להיזהר מהתבטאויות חריפות, אך א"א שלא לכתוב על אשר קרה בפועל.

הסיפור שהפך לאירוע תקשורתי עולמי במשך למעלה מחודש, ועיני כל (היהודים ואוה"ע) נשואות היו לשכונה זאת ולשוכן בה כ"ק אד"ש.

יום שני ט' אלול ה'תנש"א.

כ"ק אד"ש נסע לאהל כמידי יום שני (וחמישי), אך בניגוד לרגיל שהמלווים הם השפילמאנים, הרי שהיום הצטרף אליהם התי"ל. שנסע זו פעם שני יחד אתם ע"מ ללמוד את המלאכה ולמלאות את מקומם בעקבות חתונת י.י.ש., המתקיימת ביום חמישי.

מס' דקות לפני שהרבי חזר מהאהל נראה ר' בנימין קליין רץ ברחוב איסטערן פארקווי, מה קרה? לאחר מס' דקות התברר שריצתו היתה לשוא, ונגרמה כתוצאה מקטנות שכל של א' מנערי ר' לייבל שקיבל הודעה בקשר שרכבו של הרבי הי' מעורב בתאונה ח"ו, ולא הבדיל בין רכב זה לרכב הליווי, וכפי שהיטיב לבטא זאת המזכיר בנימין בעת שנשאל ע"י א' הבחורים בעת תפלת המנחה לסיבת ריצתו "לאידיוט א' הי' נדמה שרכבו של הרבי הי' מעורב (ח"ו) בתאונה".

עם סיום תפלת ערבית התקהלו קבוצות קבוצות ב-770, והפרשה החלה להתבהר ונדע שי.ל. שנהג בסטיישן-וואגן של האחים שפילמאן עלה על המדרכה שברחוב פרעזידנט ויוטיקה ומחץ למוות ילד שחור בן 7 ופצע אנושות עוד שחורה בת דודתו של הראשון גם היא בת 7.

הדבר אירע כשי. נהג ברכבו אחרי רכבו של הרבי וכשפנה מיוטיקה לפרעזדינט, דהיינו שמאלה, רכב שבא ממול היינו שנסע על יוטיקה ללא פניות, התנגש בו חזיתית ועשה סבוב 180 מעלות

ושוב התנגש בו וי. איבד את בלמיו ועלה על המדרכה, הבחין בילדים וניסה לא להתנגש בילדים אך ללא הועיל פגע בהם והשאר ידוע,

מיד יצאו מהרכב י. והאחים שפילמאן ועוד חתן מ. ק., הכושים שהגיעו בתוך שניות מספר החלו להחטיף בהם מכות, י. שהבין את המצב ושהחברה פה חתנים, פקד עליהם להיכנס לרכב ועמד בגפו מול המכות (לא ניסה להחזיר שלא יתקעו בו סכין ורק התגונן), וכך עמד 5 דקות עד שהגיעה המשטרה ורגע לאחר זיה גם "הצלה",

השחורים הורו לשוטרים שיקחו אותם מיד לפני שיביאו אקדחים, השוטרים עמדו באותו הזמן עד שהחברה חולצו עם אקדחים שלופים, רכב ההצלה ברח מיד עם י.ל. תוך כדי אזהרות שלא יעיזו לבוא שוב. ש. החתן ברח באמצע המהומה עם סכום כסף גדול בכיסו. מ. ק. שנס אחריו נעצר ע"י פורעים שהכניסו בו מכות, בניסים הם יצאו חיים ושלמים.

כאמור הצלה לקחו את י. לבי"ר בליווי משטרה ששמרה על י.,

בבית הרפואה תפרו לו תפירות בראשו ובשפתיו, לאחר כמה שעות שוחרר ונלקח לחקירה משטרתית, נחקר בשפת הידיים ואנגלית קלה ולא נתנו לאף אחד לעזור לו בשפה, ולאחר כמה שעות שוחרר לביתו וביקש ליווי, השוטרים שפחדו אף הם, לבשו שכפצים וליווהו.

יום ה' י"ט אלול.

המצב בשכונה - חנויות פתוחות כרגיל, ליד 770 ביום ישנם 10-15 שוטרים בשעות היום, ובשעות הלילה 2 ניידות, גם ממול 770 ליד הבנק וחנות קה"ת מסתובבים שוטרים, ליד אהלי תורה בטרוי אבניו שומרים שוטרים ובעוד מס' מקומות.

ב"יוטיקה" שקט, ושוטרים עומדים על משמרתם במשך כל היום, גם "האו"ם מפטרל עדיין בשכונה.

ובמוקד ב"הדר התורה" יושבים וועד החירום ושוברים את ראשם. ר' שייע העכט ור' מולע בוטמאן מתראיינים לכלי התקשורת שעדיין מגיעים בהמוניהם ולא עוזבים את המקום.

הרחוב איסטערן פארקווי מתכוון ללייבר-דיי פארייד שיחול ביום שני הבא (בו ביום השחורים יוצאים בתהלכות ענק מאזור יוטיקה אבניו עד סוף איסטערן פארקווי, מתחפשים וחוגגים את תהלכותם בהוללות וכו', כחצי מליון איש, רובם שיכורים), וכבר מהיום החלו בנקיון הכביש מלכלוך והחניות ממכוניות, והקהל קצת טרוד ומודאג ממה שח"ו היל"ית יכול לקרוא, וועד החרום מכין תוכניות בקשר ליום זה (כפי שיובא בהמשך).

היום כ"ק אד"ש נסע למקוה ולאהל, נוסף לבלש השכור גם שוטרים בלבוש אזרחי, ובחזרו מהמקוה התקרב א' השוטרים לרכבו של הרבי, כ"ק אד"ש סימן לעברו לשלום ובמאור פנים.

בשעות הצהרים נודע ע"ד האסיפה שתתקיים הערב ב־770 מטעם וועד החירום ומודעות (באנגלית) ניתלו ברחבי השכונה. על מה ולמה? שעות יגידו! א' הבחורים ששוחח עם הנהג (בלש) שמלווה את הרבי לאהל שמע ממנו שעומדים להביא ביום שני הקרוב כ־10.000 שוטרים.

כן נודע שנשכרו עורכי דין מעולים ע"מ לתבוע מהמשטרה כסף על הפוגרום הגדול שנגרם כתוצאה מאזלת ידה במשך יומיים תמימים וכו' (ראה בתחילת היום).

כ"ק אד"ש חזר מהאהל בדרך הרגילה (קינגסטון) בליווי בלשים מקדימה ובלש פרטי מאחורה.

לאחר מנחה מעריב חילק \$2 לכ"א, בסיום תפלת ערבית הכריז הגבאי ע"ד האסיפה של מטה החירום, ועם זאת כ"ק אד"ש מ־770 נתקבצו מאות אנשים לאסיפה הגדולה.

9:40 החלה האסיפה, פתח והנחה ש.ב. העכט (והופיע כהרגלו ללא כובע וחליפה). בלט במיוחד "האחראי על האירוע" (א.ח.ד.). שהסתובב על הבימה והפריע למנחה כו"כ פעמים בהודעות החשובות שהעביר.

בתחילת האסיפה נכחו 3 מפקדים בכירים מהמשטרה, המנחה מציג את א' מהם (האחראי על האזור הזה), באומרו שהוא לא יושן לילות מאז ארע התאונה, הקהל קבל אותו בתשואות.

מר ... ? : אמר שאפשר לקרוא לו בשמו היהודי עקיבא, כן ספר על עזרתו הרבה לשכונה, ושבתוך 11 דק' מאז התאונה כבר הי' באזור והוא כל הזמן פה ולא יעזוב את השכונה עד שיהי' טוב,

אח"כ הוסיף שאמנם אתם לא יודעים אבל בצד השני של קינגסטון (מאחורי הבנק וקה"ת) בסענג'אן עומדים כוח גדול של שוטרים ומונעים מהמתפרעים להתקרב לכאן ובימים האחרונים נעצרו כמה שחורים, ואנו נמשיך בזה עד שיחזור השקט לשכונה, הקהל הריע לו ולאחמ"כ גם המנחה הודה לו, עקיבא הוסיף שביום שני הקרוב יהיו פה כח שוטרים גדול וישמרו (למרות שאני אישית לא ישתתף).

ש.ב. העכט: בקש מהקהל הבה נחזור לחיים סדירים ותקינים ללא פחד ומורא מהשחורים, ובנוגע לנזקים יש לנו עו"ד טוב שמנחה אותנו בכל מה שאפשר לעשות, (בתוך דבריו נודע שיצרו קשר טלפוני עם בני משפחת רוזנבאום מאוסטרלי) ומיד המיקרופון הועבר להר' שמואל בוטמאן שיתן ניחומים למשפחה האבלה בשם כולם.

ש. בוטמאן: מדברים בשמחות תמיד, אבל במקרה דידן אירע דבר שמצער את כל העם היהודי ובפרט לנו תושבי השכונה.

"בשם כל תושבי קראון הייטס ובשם כל היהודים מרחבי תבל תנחומינו למשפחה משפ' רוזנבאום בקשר לבנם התי' יעקב ע"ה שנרצח על קידוש ה'. ומבית מדרש זה דרכו מפיץ הרבי יהדות לכל העולם שולחים תנחומינו למשפחה ולכל יהודי אוסטרלי' וכו' "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד" (וביאר את המילים ציון וירושלים ע"פ השיחה של הרבי), ועל אברך יקר זה יעקב נאמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלוקים" והביאוהו לתחת כסא הכבוד.. והי' יקום דמו, והי' יעזור שמהיום והלאה יהי' לכולם ולמשפחה בפרט רק שמחות, ונזכה עוד בשנת אראנו נפלאות לגאולה האמיתית והשלמה (יצויין שהמשפחה שמעה זאת באופן ישיר).

הרב מרלו: (כרגיל מקצר בלשונו והפעם האריך יותר) בישיבות לומדים מסכת "בבא בתרא" ושם לגבי כי תבא אל הארץ יש תוס' שאומר שם את הלשון "תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה", ושיהי' אך טוב וחסד...

לאחר דברי ראש הבי"ד יצאו 3 מבכירי המשטרה הנ"ל בליווי מחיאות כפיים סוערות.

ש.ב. העכט: מזמין את העו"ד שמטפל בכל נזקי הרכוש אברהם יצחק בוש שעובד יחד עם עוד עו"ד טובים.

מר בוש : ביקש מהקהל שאלו שיודעים פרטים על התאונה שידווחו לנו, ואח"כ אמר שמיצינו את כל הדרכים לפעול שתהלוכת השחורים לא תעבור על איסטערן פארקווי, ולא הועיל! הדבר היחיד שאפשר לעשות הוא לפעול בצד החיוב להביא כח שוטרים גדול מאוד.

ש.ב. העכט : בנוגע ל"שמירה" - ע"ע כלל לא הייתי מעורב בנושא, בעקבות שאני לא גר בשכונה, ה"שמירה" שלנו היא חלשה (לא כ"כ באשמתה) ולא הייתה ערוכה לכאלו דברים, וכתוצאה מזה השחורים יכלו לעשות מה שעשו, משא"כ עכשיו כשתקום שמירה חזקה לא תנתן להם אפשרות כזאת, ושמירה חזקה ששכרנו עולה ויעלה הרבה כסף (כשהזכיר שמירה חזקה הגיב הקהל בתשואות סוערות, המנחה הגיב שצריכים כסף ולא תשואות), אמנם קם "קרן יעקב" אבל מקרן זו א"א אפילו לכסות את עלות העו"ד וכו', ומבקשים מכולם לתרום בעין יפה למוסד (על אף שיש הרבה מוסדות ולא חסר ב"ה) חשוב וקדוש זה, האחראים על גביית הכסף יהיו שבתני גורדון, שמואל מלמד, שלמה דרימער ויעקב שפריצער, ולקהל אין לחשוש ולפקפק בנתינת המעות כי מכסף זה לא יהנו וועד הקהל וכיו"ב, אלא אך ורק דרך הרבנים או אלו הממונים לקרן יעקב, ואפשר לבקש אף משכנינו בשכונות אחרות לתרום לענין זה.

עתה הוזמן הרי' שמואל הבר האחראי ומטפל בקשר לשמירה החדשה.

ש. הבר : פתח את דבריו בעברית עפ"י בקשת וועד החירום, אבל לאחר שאי מהקהל (שפרן) צעק שאינו מבין עברית ואם כוונתו לדבר לבחורים שיעשה זאת לאחמ"כ, אבל עתה בדברו אל הבע"ב שידבר באנגלית או באידיש, נו לאחר הבלאגן נאות הבר לדבר באידיש, ואמר בעצם מה אני שייך לכ"ז לשמירה וכו' בדיוק כמו לוועד של עו"ד, אבל אולי דווקא כי איני מבין ואין לי שום שייכות לזה, יכולתי לבוא ולהציע וכו'.

ראשית כל צריכים לדעת ש"אם ה' לא ישמר עיר שקד שומר", (ב) מדובר בשכונה של "כאן צוה ה' את הברכה", (ג) נמצאים באראנו נפלאות, וצריך להודות להקב"ה שלא ארע מה שהי יכול לקרוא ל"ע בימים הראשונים שהשחורים השתוללו, אבל אין סומכין על הנס, וממילא צריכים לעשות בדרך הטבע שלא יקרה

דבר, ובקשר לשמירה עבדנו ימים ולילות לשמירה, בשנים הקודמות עבד סלומון (א' מראשי השמירה) ימים ולילות למען הטלת סדר, רק שהי' חסר כח אדם ולשעת חרום לא היינו מוכנים (לאור שלאחרונה הי' שקט ולא התנסינו).

אבל בשבוע האחרון נוכחנו לדעת שאיננו ערוכים לכזו צרה, ובאנו כמה אברכים למטה ע"מ לעזור לטובת השכונה, וכאחד מהצד אני אומר שצריכים להודות למטה החירום ולעודדס (ולא להטיל ביקורת) בעבודתם הקשה, ובמלים פשוטות לומר להם יישר כח (כל הקהל מחה כף)

ולאור המצב בימים האחרונים שאמנם המהומות הפסיקו אבל האבנים הבודדות שנזרקות על רכבים וכו' זה סכנת נפשות ממש וחייבים אנו ללכת רגועים ולהטיל פחד על הבנדיטים, אין כוונתינו לתפוס סתם אנשים ברחוב אלא לתפוס את החוליגנעס טרם ישתוללו, ודבר זה אפשרי רק ע"י מומחים שיודעים לתפוס...

בשבוע האחרון מטה החרום התעניין אודות כאלו מומחים, ואני נגשתי להר' יקותיאל שי' ראפ מנהל בית חב"ד קנדי המתמצא בעניינים אלו (הקהל חייך והריע בדברו על קותלי) והמציא לנו חברת שמירה מעולה האחראית על השמירה של בניני פאן-אם (ז"ל), חברה ישראלים (החברה הריעו בעקבות הביקורת של שפרן לפני"כ), אמנם היו אמריקאים שעקמו את אפס אבל זה פאקט שהחברה הרציניים הם ישראלים, ואמנם הם יגיעו כבר מחר לראות את המצב, ובע"ה מיד אחרי שבת יבואו להתחיל לשמור ולהדריך, אבל צריכים א) מתנדבים בחורים (ברשות ההנהלה) שיתנו רכבים, ב) שיהיו בחורים שיהיו מוכנים להתנדבות בשעת הצורך לכל מה שיידרש, אם שמירה על הגגות או נסיעה וליווי נזקקים וכו', השמירה הנ"ל כוללת 3 מפקדים ו21 מדריכים אבל כ"ז במשך 6 שבועות ואח"כ יצטרכו לגבש שמירה משלנו בלבד, כמו"כ הם ביקשו במיוחד שבחגים הם רוצים להיות קצת בבתיהם וממילא יצטרכו מתנדבים משלנו למרות שזה הביזנעס שלהם, אבל ניכרים דברי אמת שפשוט רוצים לטובת השכונה ולעזור לאנשי חב"ד (כדבריהם) (כך עולה משיחה שערכו עם העכט), הדבר היחיד שיש לי בזה הוא באם באמת ישתמשו בשמירה זו אדע שזה זכותי הגדולה לטובת השכונה, ובע"ה מכאן ואילך לא יעזו שחורים אלו להרים ראש.

ש.ב. העכט: ביקש מהקהל למלאות את הדפים שחולקו למתנדבים, ויתנו לסלומון (הנ"ל).

הרב מרלו: ניגש שוב למיקרופון ואמר שאמנם אין ענייני לדבר, אבל כל אלו שמתעסקים עם שמירה בשבת ויו"ט תחת מטה החירום צריכים לדעת שאמנם מה שדרוש מותר לחלל שבת, אבל למשל טלטול קפה ממקום למקום וכד' אינו מוכרח ואסור, א' ניגש אלי בשאלה (מן הסתם בדרך הלצה) האם יכול לעשן בשעת לחץ? הוא חשב ששבת **הותרה!** מודיעים אנו בזאת ששבת **דחוי'** היא בלבד!

ש.ב. העכט: שוב הדגיש את החשיבות בפירוט כל נזקי הרכוש וכד' עד פרטי פרטים, ועכ"פ למלאות זאת עד מחר בבוקר מפני שאישים מהממשלה מגיעים מחר בבוקר לראות את הנזקים וכו'.

פרופ' בוש: מדגיש את הצורך במילוי הטפסים.

ש.ב. העכט: (א) בקשר לכספים לקרן יעקב, כ"א שיש לו ידיד מכר שמנהיג קהלה וכו' שיואיל לבקש ממנו ללא כל בושח כסף.

(ב) ממחר ב-8:00 בבוקר יהי' אסור לחנות בסרוויס ליין של איסטערן פארקווי, ודין הנגררים יהי' כדלהלן - מי שחייב כסף על טיקעטים יצטרך לשלם הכל ואלו הנקיים מטיקעטים יוגררו רחוק.

(ג) בנוגע לנזקים - מחר כשיגיעו מהממשלה נא לא לגשת אליהם טרם דברתם עם עו"ד בוש.

(ד) ליד הבתי"ס יעמדו שוטרים, וכמו"כ אוטובוסים המסיעים ילדים יוכלו לעצור בקרנות הרחוב.

(ה) בנוגע ליום שני הבא (הלייבערדיי) ידווח הר' בוטמאן ששוחח היום עם רה"ע דינקינס.

ש. בוטמאן: ידוע הפתגם כבדהו וחשדהו, ולפעמים יש חשדהו וכבדהו וזה הי' היום בשוחחי עם רה"ע, הוא הבטיח הרים וגבעות שישמור וישמור וישמור, ובפרט בהוסיפו שגם בקייץ כשיהי' קר (והקהל תיקן אותו - בחורף) יהיו שוטרים בקראון הייטס [ימים יגידו!], בשכונה ישנם 57 פינות רחוב, ובכל פינה יהיו שוטרים ביום ב' הקרוב, ועכ"ז מגיע יישר כח להאחים הרבנים העכט, (ואביהם י. העכט ע"ה מסתובב במרומים ואומר אתם רואים את החברה

האלה אלו הם בניי).

ש.ב. העכט: אבי אינו מסתובב וכו' אבל עוזר לנו מלמעלה, לאחמ"כ תרגם את דברי בוטמאן לאנגלית והוסיף שמה שרה"ע מבטיח זה לא 100 אחוז (ואוי"ל שאינו אפי' 10 אחוז) וכל מה שאומר הוא אך ורק כדי שלא נצא נגדו, וע"כ אסור לסמוך על דבריו, ובקשר ליום ב' אז בשדרת איסטערן פארקווי מצד צניעות, וודאי שלא צריכים להסתובב, זה ברוחניות הענינים, אלא מאי מצד ביזנעס אז שילכו כמה אנשים יחד, ובכלל יש להשתדל שלא להסתובב בחוץ ביום זה אמנם לחיות חיים רגילים אבל ביתר זהירות.

אנו הזהרנו את המשטרה על כל מה שהשחורים יכולים ח"ו לעולל והם ענו שלוקחים אחריות על הכל (לך תסמוך עליהם), בתחנות הרכבת יסתובבו שוטרים ביום זה לשמור על אלו היוצאים לעבודה, המנהיגים השחורים היום אמרו שהם דיברו וידברו עם השחורים שלא יעשו באלאגנים ביום ב' והם יתלבשו ביום ב' בלבושים מיוחדים ויוכיחו את ענין השלום שהם "רודפים" וביקשו שהחברה שלנו יסתובבו יחד אתם ויוכיחו שעובדים יחד ובשלום.

וכאן המקום להודות לכל אלו שסייעו בידינו בזמן אירועי הפוגרום לי"ע והם א) השמירה של בארא פארק, פלטבוש, ווילמסבורג, ב) למשפחת העכט, ג) לחיים ברוך גלאק האיש שעוזר תמיד במקרים מצערים בענין ניתוחי מתים וכד' (הקהל מחה כפיים לכל א' וא' מהם).

בקשר לשמירה ישנם הרבה אנשים הבאים למשרדינו ע"מ להציע עזרה, ובאותה שעה יש לנו מספיק כח אדם וממילא שולחים אותם לביתם, אבל במקום לבוא מאוחר יותר אינם באים כלל, וע"כ מבקשים בכל לשון של בקשה אנא לבוא ולעזור וכן עד ליום א' (אז תקום בע"ה שמירה חדשה) מבקשים לעזור לשמירה הנוכחית, המתנדבים לפנות ללוי"צ שפירא, ולכ"ץ (לא הגבאי).

שפרן: העיר באמצע נאום העכט, רה"ע לא נתן יומיים שמירה והגנה לתושבים האם עושים משהו בקשר לזה?

בוש: (י"ל בדרך הלצה שכשיש טענה נגד רה"ע הנשיא בעצמו מתערב) את כל טענות אלו יש למלאות בטפסים הנ"ל, וענין זה מאוד מסובך ואעפ"כ כל מה שניתן לעשות עפ"י החוק נעשה, כן

ביקש מכל מי שיש לו טייפ או ווידאו או תמונות מתאונות שארעו נא להביא אלינו.

שפרן: שוב בשאלה אנו הראשונים שבחרנו בדינקנס ועכשיו הוא בוגד בנו? (את שאלתו הציג באנגלית ואי מהקהל העיר לו [כמים הפנים כן וגו'] שידבר "באידיש"!).

ש.ב. העכט: (א) זו שאלה קשה ואני רק יכול לחזק את שאלתך, (ב) כשיש למישהו טענה נגד אזלת ידה של המשטרה עליו חובה לציין מה שם השוטר וכדי להתלונן עליו.

בוש: עושים ככל האפשר בנוגע לטענתכם.

לאחמ"כ כמה אנשים העירו ע"כ שליד ביתם אין שום שוטר ורק ליד 770 הם מסתובבים, לכתחלה נכנסו לויכוח המנחה טען שיש והקהל - אין, אבל לאחמ"כ אמר שאנו כל הזמן תובעים מהמשטרה שיהיו שוטרים והם אומרים שהם כן נמצאים ולפועל אין בכוחנו לסחוב שוטר לכל מקום אבל אעפ"כ נשתדל לטפל בענין.

העכט הציג את בוטמאן המקדיש כל שעותיו לענין חשוב זה (נתי' בתשואות).

ש. בוטמאן: אנו נמצאים רק כמה ימים, והמשטרה טוענת שנמצאת בכל פינות השכונה וע"ע לא שמענו תלונה שהם לא נמצאים ועתה ששמענו נטפל בענין.

ומה שחשוב עתה הוא צרכי החג לתת לכל המצטרך וכי'.

לקראת סיום ניגש שפירא ובקש שימלאו עכשיו את הטפסים והודה לכל וועד החירום שעובד זה 10 ימים.

סיום הכינוס בשעה 11 לערך.

עם סיום האסיפה נתקהלו קהילות והתגודדות סביב הכינוס וכל אחד חיפש אולי נגרם לו (או גרם לעצמו) נזק כל שהוא ומילא את הטופס.

יום שישי כ' אלול.

בחורים יצאו למבצעים למרות החשש (הקל עכ"פ) מתקיפות וכדי' והתקבלו בזרועות פתוחות ובהבנה, לאחר שבשבוע העבר היו

שלא הבינו את שאירע בקראון הייטס והושפעו מכלי התקשורת שדברו בגנותינו ובאשמתינו, והשבוע שחל שינוי ברדיו ובעיתונות הובהרו הדברים.

לאחר שחרית הכריזו על מנחה ב־15:3, אבל בשעה 12 נודע שגם היום הרבי נוסע לאהל, נסע בליווי משטרה (בולשת) הלוך וחזור.

גם היום ליוו ארגון האו"ם אנשים לאיזורים מסוכנים.

ליל ש"ק.

ב־770 היתה צפיפות שלא כרגיל (ותשרי באופק) בעקבות חזרתם של כל הבחורים מהקעמפים ואנ"ש מהקאנטרי.

כח קטן של שוטרים מפטרל ליד 770.

השמירה עבדה בשבת עפ"י ההוראות.

בשעה 11 לערך קראון הייטס נהנית מעונג שבת, ואיסטערן פארקווי מוצף משאיות ובולדוזרים ע"מ להעיף את האבנים שמחלקות את הכביש לשניים וכל זה בשביל הלייברדיי וכן עבדו בניקיון הכביש וסביבותי.

יום ש"ק.

עבר ללא אירועים מיוחדים, עם סיום ההתוועדות באמצע תפלת מנחה עברו מס' שחורים והעבירו מין מפלצת ענק שנוסעת על סקעטים וגררוהו עם חבלים, לאחר מכן אף נסעו מס' קרוניות עם מוצגים, כל אלו כהכנה ללייברדיי, וכמובן שמוסיפים מתח וכוננות ליום המפחיד, ההכנות בעיצומן.

בתום תפלת מנחה והקהל הגדול הציף את הרחובות קינגסטון ושכנותי ומנגד דהר לו האוטובוס מס' 47, מס' בחורים בעלי יוזמה עצרו בעדו ונעמדו במרכז הכביש כ־15 דק' כששוטרים שחשו למקום ניכנסו לויכוח עם הבחורים האם הנהג נסע במהירות מופרזת או לא, (בד"כ הרחוב נסגר לתנועה במצב כזה, לבד מאוטובוס).

מוצש"ק.

עם צאת השבת התאסף קהל סביב קומנדו האו"ם הממוקמים בפרעזידנט וקינגסטון, וגב' ליסה (שעברה בדולרים) מראשי

האו"ם ראינה אנשים על המצב והשאר שוחחו עם חברי האו"ם עצמם.

במשך הערב הוציאו את ספסלי 770 וכן כמה עשרות קובצי סליחות שהושארו ב־770 (במכוון ושלא במכוון) בשנים עברו, ולאחר מכן התקיים סיום רמב"ם וקבלת פנים לחיילי השלום ששהו מטעם עזרת אחים.

בשעה 12 לערך 770 החל להתמלאות וב־12:30 בחורים תפסו ריקוד עד כניסת כ"ק אד"ש.

בשעה 1:00 לערך הר' בוטמאן הודיע ע"ד הכינוס מחאה שיתקיים למחרת במנהטן מול ביתו של דינקינס והודיע שצורך השעה שכולם יסעו.

יום א' כ"ב אלול.

עם סיום התפלה יצאו מס' אוטובוסים למנהטן, תלמידי הקבוצה לא נסעו מכיון שמנהל הישיבה אמר "די ארץ ישראלדיקע חברה לא יסעו, על אף שבעצם אילולא הם אין מי שיסע - כפשוט, ובפועל יצאו 5 אוטובוסים אן די ישראלדיקע.

עפ"י השמועה השתתפו כ־1000 איש מתוכם כ־250 איש מקראון הייטס,

ממש בושות אבל יותר טוב מכלום.

המנחה דוב הייקין, הנושא הי' מחאה נגד רה"ע על טיפולו בענין קראון הייטס, המארגנים היו בין השאר גם הליגה להגנה היהודית, הנואם הראשי והעיקרי הי' הסנטור דאמאטו שדיבר והתקיף את רה"ע באמרו שהוא פוליטיקאי ולא דואג לתושבי העיר (בתוך דבריו היו מחיאות כפיים לסנטור וקריאות בוז לראש העיר).

בין השאר אמר שבימים הראשונים לפוגרום, **דינקינס** אמר למשטרה לתת להם (לשחורים) **להוציא את המרץ!** צריכים לשפוט אותו על כאלו מילים וכזו הנהגה.

האסיפה נמשכה עד 2:15,

בשעה 2:45 דאמאטו הגיע לדולרים יחד עם שייע העכט (שגם

דיבר בכינוס אך לא בחריפות) ומולע בוטמאן ושפילמאן ועוד
מוועד החירום מלוויים בעשרות עתונאים וצלמים, שהו מס' דקות
שם.

אח"כ יצאו ונעמדו על המדרגות מול הפתח הראשי של 770,
שם דיבר הסנטור שוב לעיני התקשורת נגד דינקינס, ומשם המשיך
להדר התורה גם שם דיבר ואמר בין היתר שלא ניתן לשארפטייניס
למיניהם להפיק את זממם.

בעת חלוקת הדולרים נכתבו על השמים מס' מילים, אך לא
ברור אם יש לזה קשר למה שקורא בשכונה.

יום ב' כ"ג אלול.

בחורים השתדלו לעזוב את 749 מה שיותר מוקדם והחל
משעות הבוקר המוקדמות הוקמו באסטות על איסטערן פארקווי,
וכן הושמעו צלילים אדירים מרמקולים ענקיים שהוצבו לאורך
הרחוב ע"י שכנינו (ימ"ש) השחורים.

כח שוטרים קטן עמד ליד 770 במשך היום לבושים בכובעים
ולא בקסדות ע"מ שלא להתסיס את השחורים לפוגרום ואמנם
בשעות 10:30 - 10 עברו מאות שחורים מכיוון ברוקלין ליוטיקה
על פני 770, ולאורך השדרה מול 770 בלבושים שונים ומשונים אבל
אף א' לא נעצר ליד 770.

בשעה 12:00 עדיין ניתן לגשת ל-749 ולחצות את הכביש,
ועדיין לא יודעים מה יתרחש בעוד כמה שעות, אבל עוד מעט נוכח
לדעת שב"ה כל התקוות והחששות למיניהם נמוגו.

בשעה 12:45 עברו ראשוני הצועדים ליד 770 על איסטערן
פארקווי כשבראשם ראש העיר דינקינס, מולע בוטמאן, י.ב.
שפילמאן, א. פלטיאל, שייע העכט, ל.י. שפירא ועוד, ומנגד צועדים
מנהיגים שחורים ועשרות עתונאים וצלמי טלוויזי', כשמלפניהם
צועדים "פרשים".

אל מול המצלמות ועשרות מאנ"ש והתמימים שעמדו בעמדות
תצפית כל שהם ב-788 חייכו ונפנפו ידיהם לשלום, והמשיכו לצעוד
עם השחורים (עפ"י בקשת דינקינס) עד לסוף איסטערן פארקווי.

בשעה 1:00 החלו לעבור מאות אלפי שחורים מלוויים

במשאיות ענק עמוסים ברמקולים ומסביבו מקפצים הקופים בלבושים לא לבושים, פשוט מפחיד והרעש כל היום משגע את השכל.

כ"ק אד"ש יצא למקוה ב־30:2 ונסע דרך קינגסטון בכיוון הנגדי ונכנס ליוניון כשרכב משטרה מלווהו, גם לאהל נסע כך.

הסיבה לשקט היחסי (ביחס למתוכנן) שהי בעת המצעד (למרות שלא נכחו שוטרים לרוב מול 770 והשוטרים שהיו לא עבדו ברוח קרבית לפי שעה) היא מכיוון שראש העיר עמד בסכנת נפילה מכסאו, בעקבות שוועד החירום וארגונים יהודיים אמרו לו שהולכים לעשות החתמה של מליון איש נגדו, ועפ"י החוק 50.000 חתימות כבר שמים אותו בטפול והזמנה לפני מושל ניו יורק ומירב הסיכויים שיפול מכסאו, וראש העיר ביקש שלא יעשו לו זאת והוא ערב לכך שהכל יעבור בשלום, ואכן ראשי השחורים הוזהרו מפני נסיונות התססה, ובפרט שאיימו עליהם מהמשטרה שברגע שיחלו במהומות יעצרו את הצעדה, וגם שרפטיין ימ"ש שרצה לנאום מול 770 נדחה על הסף.

בשעה 6:30 החלו אחרוני הצועדים לריב א' עם השני בקארנר קינגסטון ואיסטערן פארקווי, שוטרים שהבחינו בזה פזרו אותם ומנעו מהם להמשיך לצעוד עם מוצגים למיניהם.

בשעה 7:00 כבר החלו המוני החיות לחזור לבתיהם, א' מהם נעצר בקינגסטון ועושה רעש, מנסה להתסיס, השוטרים לבשו כסדות ושלחוהו מיד מעבר לקו הירוק, י. שמטוב שחש למקום החל לדבר עם אותו שחור, מפקדי המשטרה שעדיין לא הכירו את היצור הזה נסו להפריד בינו לשחור והצליחו רק לאחר ששמטוב הגיע להבנה אתו ולחץ את ידו.

לפתע הגיחו כ־6 שחורים ושלטים בידיהם הם באו מכיוון אלבני, ושוטרים עצרו בעדם בקינגסטון ליד התחנה ולא נתנו להם לעבור הלאה, הבחורים שלנו עמדו מנגד לאט לאט מגיעים עוד שוטרים לעזור ולשמור ונעמדים כחגורה.

הרב מרלו שחש למקום הכניס את הבחורים לתוך 770 והשוטרים החלו לחסום את הסרוויס ליין ממול 770 עד השדרה, כך שהמוני השחורים שחוזרים לא יעברו ליד 770, שוטרים עמדו לאורך הכביש של איסטערן פארקווי משני צידי הכביש היינו שורה א' על המדרכה של 770 ושורה שניי ממולם מהצד השני של

הסרוויס־ליין, באופן שאם יגיעו מתפרעים וכד', יוכלו להסתער עליהם וכן הגיעו כמה אוטובוסים עם מאות שוטרים ולאחר זמן מה כמה מאות שוטרים התקדמו בצעדה לברוקלין, השאר נשאר לעמוד ממול 770 חבושים קסדות, ועוד עשרות שוטרים נעמדו ביוניון וקינגסטון, הכוננות הייתה בולטת שלא כפי שהי' במשך היום, חברי האו"ם ג"כ הצטרפו לכוננות ונעמדו על צידי המדרכה בקינגסטון.

מפעם לפעם נשמעות צעקות וסיסמאות אבל ללא אלימות, בא' המקרים קראו שוטרים לא' הצועקים שילך הצידה הנ"ל החטיף לשוטר אגרוף, הותקף ונחנק ע"י כמה שוטרים אחרים שכבר חיכו לאקשן והובל באזיקים לניידת משטרתית כקרבת ראשון, וכתוצאה מזה ברחו כל עשרות השחורים מהאזור ונשאר מס' קטן של שחורים עם שלטים בידיהם.

בשעה 8:00 נודע שכ"ק אד"ש הגיע חזרה מהאהל לקראון הייטס אבל רכבו נעצר על קינגסטון ועמפיייר בידי כושים שהפריעו לתנועה, מיד יצא הריל"ג ודבר עם מפקדי המשטרה וענו לו שהיות והם צריכים להיות כאן ולהשגיח על הקורה בעקבות שקהל שחורים ויהודים עומד בחוץ, וצריכים לשמור לבל יתגררו זה בזה, ובמילא אינם יכולים לטפל בטרופיק שם. ר' לייבל חטף קריזה והחל לזרוק את כל הקהל שעמד בחוץ בצעקות ועצבים פנימה, הרד"ר ועוזרי ר' לייבל השתתפו אף הם במבצע.

בשעה 8:10 כ"ק אד"ש הגיע ל-770, ולאחר כמה דקות ירד למנחה מעריב. כ"ק אד"ש אמר את הקדישים בתפלות ובקדיש דרבנן של מנחה, לקראת עושה שלום דחף כ"ק אד"ש את הסדור קדימה כדי שלא יפול וכשפסע ג' פסיעות הסידור החליק על הסטענדר וכמעט שנפל וכ"ק אד"ש חזר עוד באמצע עושה שלום ותפסו (גם הריל"ג מיהר ואחזו).

בסיום תפלת ערבית הסתובב וסימן לשיחה ובסיומה חילק דולרים, בעת החלוקה עברו 2 ממפקדי המשטרה יהודים, עוד באמצע החלוקה (שלא כרגיל) פצחו בריקוד בשיר "שובה ה'", ובצאת כ"ק אד"ש עודד חזק את השירה.

לאחר התפלה שוב התקהלויות וכד' בחוץ המפגינים עדיין נשאר עם השלטים, ולפתע נזרק בקבוק על א' הבחורים ובנס דבר לא אירע, השוטרים לא עשו דבר, הבחורים צעקו על השוטרים על

שלא עצרוהו ומשלא הועיל תפסו יוזמה וסגרו את קינגסטון לשעה שעתיים, ש.ב. העכט ניסה להרגיע את הרוחות ולמנוע תיגרות נתקף בצעקות ע"י ח.ב. הלברשטם ועוד, הם גם זעקו על השוטרים לאמר "מה אתם מפזרים אותנו? תשלחו אותם מכאן!"

11:00 "נתן ה' לב לדעת" ונחום מרקוביץ ועוד כמה חברה החליטו שצריכים לצאת בריקוד, ומדיבור למעשה יצאו בריקוד על פינת קינגסטון ואיסטערן פארקווי ובתוך 10 דק' הלכו השחורים והשאירו את השלטים (א' הבחורים תרם ארגז שתי לרוקדים), כוחות המשטרה שהיו הלכו לבתיהם והשקט חזר, נשאו רק מס' מצומצם של שוטרים, חיים ברוך הטיח קשות נגד א' מבכירי המשטרה יהודי, "מדוע לא פזרת אותם עוד בהתחלה ולא הי' קורא כזה באלאגן משך 5 שעות.

מאוחר יותר נודע שלאחר תפלת ערבית באמפייר בין ברוקלין לנוי יורק הותקפו מס' יהודים בצאתם מבית הכנסת, אבל מיד ניצלו בידי שאר הקהל שיצא מבית הכנסת וכח שוטרים שהגיע בתוך שניות.

בכלל יש עדיין סכנה להסתובב ברחובות השכונה מכיון שהשחורים מחכים בכל מיני פינות, גם בפינת קרול וקינגסטון בשעה 11:30 עמדו מס' שחורים ובקבוקים בידיהם, היהודים שהבחינו בהם הסתלקו מהאזור.

ב־770 התוועדו הלילה עד אור הבוקר.

השמירה החדשה כבר קמה ומתפקדת.

יום ג' כ"ד אלול.

היום לאחר סליחות עמד ר' לייבל בכוננות אולי יהי דולרים כאתמול אך לפועל לא הי'. בשעה 11:00 לערך הגיעו מס' יהודים בתלונה לשוטרים על שברחוב פרעזידנט ואלבני נשלחו לעברם בקבוקים.

תשרי בפתח, אורחים מאה"ק החלו לבוא ובראשם המשפיע הרב מ.מ. פוטרפס, הכנסת אורחים לע"ע אין, אבל עפ"י השמועה וועד הקהל ידאג לזה, מתי?

ע"כ נמצא מיומן זה.